

pén

... že skoro
cejli vék
žívén.

Natalia Fohnov

Ivan Camplin,

upokojeni duhovnik,
častni kanonik
mariborskega stolnega
kapitlja, Martinje

Zgodba z naslovnice, str. 16

VESTNIKOV
MESEČNIK,
četrtek,
28. septembra
2006,
139. številka

Jutri je mihaelovo. Belokranjci pojejo: Došel je, došel sv. Mihol, on ga bo zoril, jaz ga bom pil. Sv. Mihael leto zapre, sv. Jurij pa ga odpre. Naši predniki so se Mihaela veselili bolj kot Jurija, ki pooseblja mladost in ljubezen. Za Mihela lakote ni bilo čutiti. Tudi 28. vinotoka ali vinščeka še ne, ko bomo listali novi Pén in že pogledovali proti sv. Martinu.

Brč

»Sto« let na igrišču

Bole si stari,
bole si dober!

MARJAN DOMINKO (desno) je ena od legend lendavskega nogometa. Poskusil se je malone na vseh žogobrcarskih delovnih mestih – najprej je bil Naftin vratar, kasneje steber obrambe, ko se je preselil med veterane, pa se je odpravil pred nasprotnikov gol. Bil je celo prvi strelec občinske lige. Mnogim se zdi, da DUGI (Marjanov vzdevek) vztraja že »sto« let in da je na nogometnem travniku celo dlje, kot je star njegov matični klub ...

Frbo

österreich

Die Frauen piskajo pri nas

Schau,
schau!

Tri gracije so ANDREA HETZENAUER, SUSSANE SCHOPF in STEFANIE PLATTNER. Prihajajo iz nam sosednje in prijateljske Avstrije, prva celo iz oddaljenega Tirolskega (INNSBRUCK). V prostem času so nogometne sodnice, piskale pa so na derbiju slovenskega prvenstva v ženskem žogobrcu. Pomerile so se naše (Pomurje) in Dolenjke (Krka). Pentute sicer ne vedo, ali pri nas ni kakovostnih delilk nogometne pravice, vsekakor pa so dame iz Avstrije zadovoljile okus prekmurskih ljubiteljev žoge, saj so naše tesno zmagale.

Frbo

Gori!!!

Šratovski gasilci poganjajo

Ustvarjalnost

Brko

in štirinožec na potepu

Džüja!

Gasilstvo je resna reč, saj moraš biti ob pravem času na pravem mestu. Na pri-zorišče požara je treba pris-peti takoj, si-cer se lahko zgodi, da je trud zaman. In tega se dobro zavedajo v Šratovcih. Tam je teren zelo razgiban in težko dos-topen. Zato so se odločili, da si omislijo po-sebno priroč-no prevozno sredstvo – gre za štiricikel. Zdaj resno razmišljajo še o tem, kako bi na kolo zmontirali še brizgalno.

Jog&Frakl

Gospod z brki (desno) se je spontano odločil, da bo odvandral v beli svet. Iz hleva je pripeljal svojega štirinožca, mu nadel uzde in se odpravil dogodivščinam naproti. Na začetku poti ga je presenetil pentutarski re-porter Ovekovečil ju je, dvonožca pa vprašal, kam ju pelje pot. »Za zdaj še ne vem natančno,« mu je odvrnil brko, »vsekakor pa v boljše čase!« Pentute ne bi bile to, kar so, če ne bi izvrtale, kdo je avtor posrečenega para – gre za nekdanjega učitelja v ODRANCIH, EDA PETKA. Vse pogosteje je na maminem domu v PRECETINCIH, kjer se med drugim ukvarja z izdelavo zanimivih podob. Še več jih je v hiši, na policah oziroma v omarah. Kdor je stvaritve videl, se ne more načuditi Edovi spretnosti.

Jog

Incident

Kenguru napadel našo krajevno tablo

Pazi, ka te ne vijdi Haider!

V času številnih obmejnih in drugih incidentov – tudi z dvojezičnimi napisi – ni zanemarljivo pentutarsko odkritje o brutalnem napadu LACIJA DOMONKOŠA na dvojezično krajevno tablo, kar je razvidno tudi s fotografije. Kako bo reagiralo slovensko zunanje (pa tudi notranje) ministrstvo, ta hip še ni znano, vsekakor pa je Ljubljana pripravljena vložiti protestno noto v Canberro, glavno mesto AVSTRALIJE. Napadalec namreč že štiri leta živi v tamkajšnjem vele mestu Melbourneu.

Dodajmo še nekaj nepentutarskega – vrli Laci je namreč naše gore list, po srcu in duši iz Dobrovnika. Vedno znova se vrača v rojstne kraje. Vedno je pripravljen na šalo, zato je zakril zadnji dve črki madžarskega poimeno vanja Domanjševca (DOMONKOSFA) – in glej, že je na tabli njegov priimek! Laci pravi, da je zelo počaščen, ker so eno od prekmurskih vasi poimenovali prav po njem.

Frbo

Kmetijstvo

Trenutek resnice

Ondan sta se prek steklenice mineralne vode pogovarjala nekdanji kmetijski svetovalec in zdaj že lep čas državnozborski poslanec GEZA DŽUBAN (s kravato) in kmetijska ministrica MARIJA LUKAČIČ (nižja glava). Po dolgotrajnih usklajevanjih sta sklenila, da bo poslej ta panoga prioriteta slovenskega razvoja, posebej pa to seveda velja za obmursko regijo. Zato nameravata ukiniti nekatere druge dejavnosti – na primer turizem, šolstvo in šport. Zdaj je na vrsti postopek prepričevanja, saj morata za svojo idejo pridobiti vsaj enega več kot polovico tistih, ki odločajo (in jih je v DZ 90). P. S.: Poročali bomo, če tuta le ni prehuda!

Ovša

Najdbe

Ciril bogatejši za pernatega prijatelja

Te dni je CIRIL KOHEK iz ČRENŠOVEC delal v goricah (pravi, da bo letos dobro teklo). Nenadoma se mu je zazdelo, da vidi okamenlega ptica. Približal se mu je in ga previdno vzel v roke – še vedno mu ni bilo jasno, ali gre za ptica ali ne. Preteklo je deset dni, Ciril je tuhtal in tuhtal, pa ni prišel do pametnega sklepa. Ker mu še vedno ni jasno, kako in kaj, se je odločil, da stvar preda v raziskovanje pentutarjem. Pomagajte torej odgovoriti na vprašanje, kaj neki je našel vrli Črenšovčan!

Jog

Gasilska brez gasilcev

Spomini

GERLINCI bodo še dolgo pomnili množično obiskano prireditve. Letošnja NAJ kmetija je še enkrat potrdila, da se kmetje ne dajo, in kljub neprijaznim pogojem se ni bati, da bi pokrajina izumrla. Na spominski fotografiji so vsi, ki so »kelnarili«, pa tudi mnogi drugi, ki so pomembno prispevali k uspešni promociji Goričkega. Ovekovčil jih je legendarni »fotomajster« od Grada VANJA JUHNOV.

Iz Mure z ljubeznijo

Biznis in šport

Srečko, ti si naša sreča!

Ste ga prepoznali? Včasih je bil vrhunski rokometas, pa mu je poškodba preprečila pot med zvezde. Nato je bil piarovec v naši najbolj vplivni gospodarski organizaciji in desna roka Boruta Meha. Iz Mure je odšel z ljubeznijo, pa se (začasno) spet vrnil v svoje kraje – Srečko Meolic je namreč pristi Bakovčan in ni vrag, da ne bi (če je že treba) tekel prav tam. Pentute ne poročajo, ali je prišel (pribežal) do cilja.

Ovša

Estrada

Ga ima v roki

Umetnice se morajo spoprijeti s takšnimi in drugačnimi nalogami – tiste, ki pojejo, se morajo na primer sprijazniti s tem, da ga imajo na odru skoraj vedno v roki (lahko tudi pred usti na posebnem stojalu). Gre seveda za mikrofona, brez katerega bi bila javnost prikrajšana za milozvočni glasek, saj ga ne bi slišala. Kakšen pa je videti mikrofona v družbi »kiklce«, si oglejte na pentutarski skrivni fotografiji!

Ovša

Oaj, fse mi je vrouče!

Poslovni partnerji Pošte Slovenije, PE Murska Sobota so bili na Kapeli na začetku poldnevnega druženja in popotovanja po štajerskem delu Pomurja najprej deležni pozdravov direktorja poslovne enote Janeza Pernka (prvi z desne) in namestnika generalnega direktorja Pošte Slovenija mag. Igorja Mariniča (drugi z desne). V vrsto pred goste sta se postavila še Dušan Gomboc, vodja oddelka za trženje, in Jožica Mojzer, vodja finančnega oddelka poslovne enote.

Po obilni opoldanski malici so prijazni gostitelji svoje goste posadili v turistični vlakec, ki jih je popeljal med vinorodne kapelske griče. Obsijani s soncem so ponujali nepozaben pogled po vinogradih, iz katerih je že dišalo po zrelem grozdju. Obetaven začetek vsakoletnega tradicionalnega druženja predstavnikov pošte in njihovih poslovnih partnerjev se je nadaljeval v prijetno popoldansko druženje in spoznavanje lepote domače pokrajine, mimo katerih vsak dan hodimo ali se vozimo, pa jih ne vidimo.

Poštarji dnevno prinašajo poštne pošiljke naslovnikom, pa naj so ti doma čez cesto poštne zgradbe ali na najbolj oddaljeni domačiji območja pošte. V poslovni enoti Murska Sobota iz 37 pošt vsak delavnik z različnimi prevoznimi sredstvi raznaša pošto okrog 150 pismonoš. Mnogi so mislili, da bodo sodobne elektronske komunikacije izrinile klasično pošto, ampak zaenkrat si ljudje brez nje življenja ne znamo predstavljati. Ne svojega zasebnega, še manj poslovnega. Z zanesljivostjo dostave poštne pošiljke pošta zagotavlja, da bo odposlano res prispelo ob pravem času na pravi naslov, zato ji zaupamo. Tudi številni poslovni partnerji dajejo prednost preverjeni dostavi pred drugo čedalje pestrejšo ponudbo. Za zaupanje se soboška enota Pošte Slovenije zdaj že tradicionalno vsako jesen zahvali s prijetnim druženjem, na katerem predstavniki poslovnih partnerjev izmenjujejo izkušnje in obenem spoznavajo neodkrite domače koticke.

Na Stari Gori je v nekdanjem šolskem poslopju tudi etnološka zbirka. Na ogled sta kmečko in obrtniško orodje, opazili pa smo tudi dva zanimiva drobca: nekdanjo hišno številko, ko se je Stara Gora imenovala še Altberg, in kopijo časopisnega članka izpred 15 let, ki sporoča, da je mlin na veter tudi na poštni znamki. Sicer pa so na ogled številna zanimiva orodja, ob katerih so se spomini vračali v mladost.

Predhodnik sedanjega direktorja poslovne enote Jožef Recak in Monika Ficko, prijazna vodnica turistične agencije Klas, sta se ustavila ob orodju, ki so ga ženske uporabljale nekoč, da bi bile čim lepše.

Direktor soboške poslovne enote Pošte Slovenije Janez Pernek je med eksponati poklepetal z Vladimirjem Mundo in Tatjano Mijatovič, ki je skupaj z možem Stankom prišla iz podjetja Atom Radenci.

Prek Kapelskih goric nas je pot vodila do Stare Gore. Prijazna Vera Vrtnjak nas je najprej popeljala v cerkev Svetega duha z bogato baročno notranjostjo in dragocenimi orglami, ki so druge najstarejše v Sloveniji. Skupinska fotografija gostiteljev s poslovnimi partnerji pa je nastala pred vetrnim mlinom, ki je spomenik preproste vaške kulturne dediščine na našem koncu Slovenije. Mlinsko napravo z mlinskima kamnoma poganja vetrnica, ki je pritrjena na gibljivi pogonski del mlina. Da vetrnice ni pretežko zagnati, sta nas prepričala Bojan Ribnikar, upravnik radenske pošte (desno), in Vladimir Munda, ki je na druženje prišel po zaslugi žene Jelke, predstavnice ljutomerske Upravne enote.

Janez Štolt, direktor soboškega BTC-ja, pa je občudoval veliko leseno posodo, narejeno iz enega kosa lesa, nekoč nepogrešljivo pri pripravi klobas.

Matej Zdravce, predstavnik Saubermacherja - Komunale, je našel kar nekaj gospodinjinskih pripomočkov, ki se jih od doma spomni iz otroštva. Zaupal nam je, da goduje, vendar mu ni bilo treba nič častiti, ker smo bili gostje pošte.

V Negovi smo se nekoč radi družili s pokojnim Ivanom Krambergerjem, zdaj pa postaja čedalje zanimivejši tamkajšnji grad, ki so ga ravno v teh dneh začeli obnavljati s pomočjo sredstev Evropske unije in Ministrstva za kulturo. »Gradbišče« nam je razkazal domači župnik Jože Horvat (v ospredju levo pred Nino Gaber iz Zavarovalnice Triglav in Cirilom Šteslom iz Komunale Lendava), ki nas je prijazno povabil tudi v svojo cerkev in na domače dvorišče, kjer nam je postregel z letošnjim jabolčnikom. Njegovo vino pa smo lahko kar ob izviru negovske slatine pomešali v »špricer«, ki je bil nekakšen aperitiv za večerjo v zanimivem okolju gornje-radgonskega gradu.

Pozno popoldne je skupino na grajskem dvorišču v Gornji Radgoni pozdravil sam grajski gospod Milan Hercog (prvi z desne). Prava sreča, da smo ga našli doma na gradu, kjer je le nekaj tednov v letu, sicer pa živi v Švici. Več kot deset let se trudi z obnovo gradu in pravi, da ne bo obupal. Dela načrtno in vsako leto obnovi toliko, kot zmore. Zdaj je že tako daleč, da v grad prihaja življenje: koncerti, poroke, slovesnosti, večerje ... Tudi mi smo sedli za grajsko omizje in jedli, kot so jedli konec osemnajstega stoletja. Na eni strani mize moški, na drugi ženske, miza pa je ponujala viteško večerjo z obiljem mesa. Po večerji nam je grajski gospod razkazal grad z zasebnimi sobanami vred in nas popeljal na pokušino šampanjca Agata v grajsko klet, kjer smo v prijetnem okolju in dobrem razpoloženju končali letošnje druženje. Razveseliš se spoznanja, koliko zanimivega je tu doma okrog nas, zato naj tradicija ostane!

*Suha jesenska megla se je tiho, po prstih, skrivaj pritihotapila s površja Tihega oceana, prišla iz Santa Monike po ulici vse do mojih oken. In z njo panonska nostalgija. Jirži in Karliček sta odšla v Prago, kjer bo prve dni oktobra njun prijatelj Vaclav Havel, nekdanji predsednik Češkoslovaške in kasneje samo še Češke, praznoval svojo sedemdesetletnico. Nekajkrat sem se srečal z njim. Po češkem prevodu svoje knjige **Metuljev efekt**, posvečen njemu in žametni revoluciji, sem bil v službeni avdienci v Lanechu, kjer je leta 1937 (ko sva bila Vaclav in jaz stara leto dni), umrl prvi češkoslovaški predsednik, »oče naroda« T. G. Masaryk. Prav on je skupaj z E. Benešem in M. R. Štefanikom poleg slovenskih, hrvaških in srbskih politikov, diplomatov in strokovnjakov za državne meje reševal Slovenijo izpod Avstro-Ogrske monarhije, Prekmurje pa za vselej odtrgal svetošofanski madžarski kroni in ga prek čarne Mure vrnil Sloveniji.*

Zelene zvezde padajo z neba

Jirži mi je dal ključke svojega majhnega raja: vsak dan hodim zalivat Janino cvetje, a ne kot španski, marveč kot kalifornijski vrtnar. Po opravljenem zalivanju, ko se s cvetja in listja v soncu bleščijo kapljice vode, kot da bi deževalo izpod vedrega neba, posedim ob bazenu, prebiram časopise in knjige (kajti tudi Jirži ima skladovnico čeških in ameriških knjig) ter živim življenje brezskrbnega ameriškega svetovljana. Poleg zlahtnih belih vin je tukaj na voljo celo kakšen šampanjec in – novica o smrti Oriane Fallaci (77), neizprosne, celo besne kritičarke svetovnih krivic, zla in same sebe. Nekoč sem jo bežno srečal na beneškem filmskem festivalu. A to je bilo tako, da je ona sedela na terasi hotela v družbi ameriških producentov in igralcev, jaz sem šel mimo, ujela sva se s pogledi in srečanja je bilo konec. Bila je drobna brinetka, koščena v telo in obraz in njen stil pogovorov – po katerih je zaslovela – je bil, spraviti sogovornika v bes,

ga vreči iz takta in kože, ga ujeti v deliriju neprištevnosti, ko se ni mogel obvladati pred njenimi nesramnimi vprašanji. Etiopski »kralj nad kralji« Haile Selasie je skočil s svojega prestola in vpil nanjo: »Kaj hoče ta baba od mene?« Oriana ga je namreč vprašala, kakšna bo usoda Etiopije po njegovi smrti. Edini, ki ji je pariral, njeno predrznost zavrnil z lastno nesramnostjo, je bil Homeini. Ko mu je rekla, da je nihče ne bo prisilil, da bi nosila feredžo, tančico čez obraz, ji je Homeini jezno odvrnil: »Nihče vas ne bo silil v to, gospa. To je obramba pred grešnim poželenjem. Vi

ga ne bi nikoli izzvali, pa če bi nagri hodili po svetu!« To je bilo tisto, kar je ugotovila na koncu življenja s političnimi razočaranji v mislih ter z moralnimi ranami na duši in rakom v telesu. En idiot lahko vpraša več, kot lahko sto pametnih odgovori. Zato je napisala knjigo Razgovor s samo sabo (2004) ter v njej sama sebi postavljala vprašanja in pisala odgovore. Priznala je, da ne samo ona, marveč tudi Evropa živi v strahu pred islamskim terorizmom, ki ima svoj natančno izdelan cilj: »Uničiti Zahod, izničiti našo tradicijo, prekrižati naše načrte, upepeliti našo kulturo.« Vse do konca svojega občutljivega življenja je bila v sporu z islamskim fundamentalizmom.

Oriana Fallaci je bila v krvavih študentskih demonstracijah pred olimpijskimi igrami v Ciudad Mexiku

ustreljena, prenesli so jo v mrtvašnico, kjer so po naključju ugotovili, da še kaže znake življenja, jo prepeljali v bolnišnico in rešili. Zadnja leta, bolna, razdražena in besna, se je umaknila iz svojega modernega stanovanja v New Yorku, odšla v svojo Toskano in umrla v rodni Firencah.

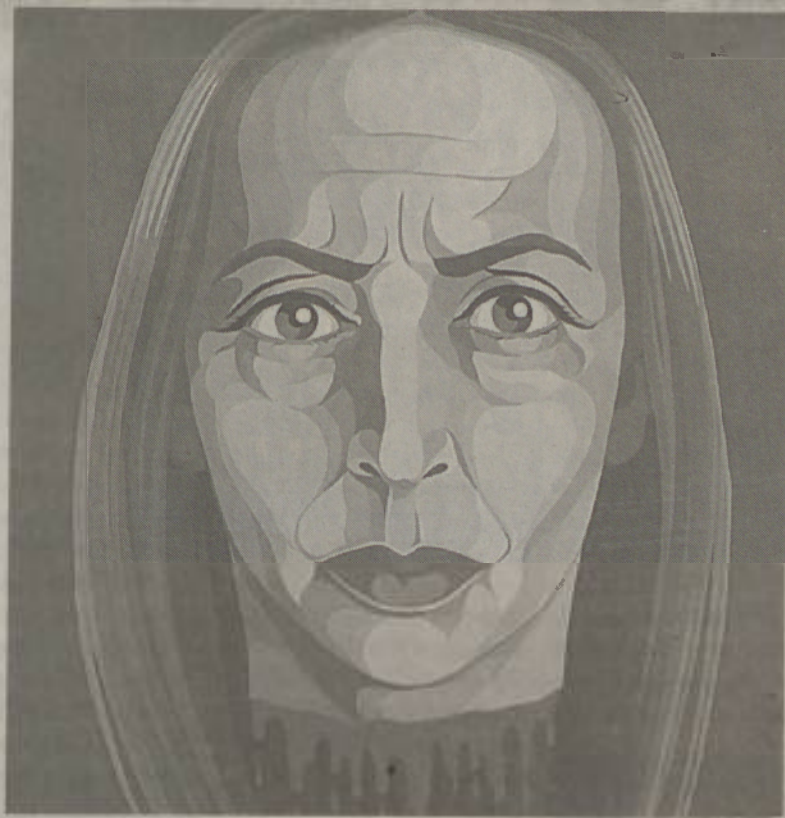
Napotil sem se v Century City, kjer so odprli prenovljeno knjigarno Borders, da bi kupil kakšno njeno knjigo. Toda tam je podpisovala svoj najnovejši komercialni literarni izdelek popularna pisateljica Jakcie Collins, sestra igralke Joan Collins (73). V prostorni, svetlobni knjigarni je sedela za majhno mizo, okrog nje so se nabrale kot šop odcvetelih rož stare bralke, zveste oboževalke in ena ji je ponujala v branje svojo judovsko knjigo, toda Jakcie se ni zmedla, podpisovala je svojo štiriindvajseto knjigo Ljubimci/Igralci v trdih platnicah in v žepni izdaji, dvignila je pogled in me pogledala s svojimi zelenimi očmi. Stal sem ob strani, še

na misel mi ni prišlo, da bi kupil njeno knjigo, tako in tako jih dobro prodaja tudi brez mene, štiri milijone prodanih izvodov, to res ni mačji kašelj. Ko sem odhajal iz knjigarne, je proti njej stopal počasi, zamišljeno visok črnc, igralec Sidney Poitier. Eleganten, vitek je stopil mimo mene, nasmešnil sem se, med mladimi ljudmi, ki so postopali okrog knjigarne, jih ni bilo mnogo, ki so ga prepoznali. Kdo ve, ali so videli njegove filme kot na primer Beg v verigah ali film Ugani, kdor prihaja na večerjo ... Najbrž se je tudi on napotil v knjigarno, da pozdravi Jakcie, kupi

njeno knjigo in pokramlja z lepoticco, ki si je privoščila kup soprogov in še več plastičnih operacij. To bo zagotovo zanimivo srečanje. Okleval sem ... bi stopil za njim ali ne. Nisem imel fotoaparata in njuno srečanje, kar se mene tiče, ne bo ovekovečeno.

Vrnil sem se v Jiržijevo hišo in našel Orijanino knjigo Moč razuma. Začel sem jo prebirati, vendar me je zmotila črna mačka, ki se je vrnila s potepa. Janin Čičak, kot je rekla mački, ki je bila ženskega spola, je bila v njeni odsotnosti pri sosedih, vendar se je kar naprej vračala na svoje dvorišče, posedla pred Janinimi vrati v spalnico in mijavkala kot osamljena, zapuščena žival. Počasi se mi je približala, se smukala okrog mojih nog in se končno zazrla vame. Imela je prav tako zelene oči kot Jakcie Collins, samo brez plastičnih posegov po prijetno kosmatem gobčku. In bila je krhko zapeljiva, prepričana, da jo bom pustil v stanovanje in nakrmil. Jana mi je to strogo prepovedala. Mačka je ugotovila jalovost svojega početja, ni se mi več dobrikala, zaprl sem knjigo in odšel. Ona pa je obsedela in še dalje pričakovala svojo dobrosrčno ljubiteljico psov in mačk, predvsem pa ljudi.

V čakanju je bila potrpežljivejša od mnogih ljudi. Črna mačka z zelenimi očmi, stari Čičak.

RAZMIŠLJANJE

Marjan Dora

V eni reči sem, priznam, čudak. Ker se vedno znova in neizmerno veselim volitev. Takšnih in drugačnih. In čeprav je res, da je ustavna pravica slehernega polnoletnega državljana voliti in biti voljen, a so že v tej temeljni pravici pomembni filtri, o katerih bom spregovoril v nadaljevanju, volitve vendarle predstavljajo neko obdobje, ko se morajo funkcionske veličine spustiti na zemljo, med nas volivce in nam odgovarjati na vprašanja. Tisti, ki končujejo mandat in se potegujejo za naslednjega, morajo odgovoriti, kaj so naredili, zakaj nečesa, kar so obljubljali, niso in kako nameravajo dolge poravnave v prihodnje. Tisti, ki se šele nameravajo zavihteti na oblast, nas seveda prepričujejo, da bi bili boljši od onih, ki so bili do zdaj.

Volitve, praznik demokracije

To opravilo je včasih veliko udobnejše, ker lahko novinci po mili volji secirajo delo dosedanjih županov, opozarjajo na njihove napake in obljubljajo, da bodo oni boljši. Udobno že, udobno. So pa taki kandidati pogosto anonimni, premalo prepoznavni in za volivca neke vrste tveganje. Po formuli: saj je stari župan delal napake, ampak pri njem vsaj vemo, kaj lahko pričakujemo, zagotovil, da bo novi kandidat boljši, pa nimamo.

Se vedno velja pravilo, da igra na lokalnih volitvah večjo vlogo kot pri državnozborskih kandidatova osebnost in kredibilnost, manjšo pa strankarska pripadnost. Zato vsaj pri županih ni vedno pravilo, da zmaga tisti, katerega stranka dobi tudi največ svetniških sedežev. Čeprav je iz povsem praktičnih razlogov za vodenje občine, pri katerem je županova zakonska vloga veliko večja kot svetniška, bolje, da je za županom neka koalicijska večina, s katero postopki tečejo preprosteje. Je pa obenem treba priznati, da z izjemo Velike Polane v preteklosti poznamo kar nekaj dobrih primerov, ko so imeli župani v občinskem svetu večjo opozicijo od svoje koalicije, pa zaradi tega niso imeli velikih težav pri sprejemanju najpomembnejših odločitev.

Naj se vrnem k relativnosti temeljne državljanske pravice – biti voljen. Če želiš biti strankarski kandidat, te mora stranka uvrstiti na svojo listo. To pa seveda ne samo, da ni preprosto, ampak je zelo podobno dobitku na lotu. Za neodvisno kandidacijo, vsaj župansko, pa moraš zbirati podpise podpore. Razmišljal sem o tem, kako bi se sam počutil, če bi moral hoditi po Murski Soboti in ljudem govoriti, da naj prispevajo svoj podpis za mojo kandidacijo. Z vsem spoštovanjem do tistih, ki se za to odločajo, moram povedati, da bi se sam počutil slabo. Celo zelo slabo.

In če na kratko povem, kaj napovedujem za letošnji 22. oktober: razen kobiljanske legende Palija Nemeta bodo skoraj vsi aktualni župani tudi letos v tekmi. In verjetno se ne bom zmotil, če napovem, da jih bo več kot polovica dobila zaupanje tudi tokrat. Drugi krog volitev lahko napovem v Murski Soboti, Ljutomeru, Gornjih Petrovcih, Črenšovcih, Tišini, pri Gradu, v Radencih, Sv. Juriju ob Ščavnici, Lendavi, Beltincih, Rogašovcih in Puconcih. Ponekod zaradi velikega števila kandidatov, drugod zaradi dveh, ki sta po moči, vplivu ali strankarski pripadnosti zelo enakovredna. Ampak zadnje državne volitve so pokazale, da se znajo profesionalne agencije debelo zmotiti. Kako se ne bi uboga novinarska para!

MADE IN USA

Branko Šomen

Tako zbuja med kmetijskim sejmom v Gornji Radgoni poslušalce Radia Murski val Štefan Kobal, podjetnik iz Ljubljane, znan kot velik proizvajalec hlevske opreme. Pred leti, ko je začel, so bili naši kmetje njegovi največji partnerji. Danes pravi, da ni več tako, da smo sami malo zaspali in da je država pozabila na nas.

»Prekmurcem in Prlekom bi se najprej zahvalil za vse, kar so storili zame. Priporočam pa, da se pripravite na čase, ki prihajajo. Še hujši bodo. Upreti se je treba vsem zapeljivostim, ne glede na to, kdo zapeljuje – ali je to politika, cerkev ali tujci. Začeti je treba razpolagati s svojim in ne računati na tuje. Največ pa boste storili, če ostanete takšni, kot ste.«

Dobro jutro, Prekmurci in Prleki!

To dobro jutro torej ni samo pozdrav in vabilo na sejem, je tudi opozorilo, da se je treba resnično zbuditi?

»Res je. Poglejte, ta pokrajina in ti kmetje so bili včasih »bum«. Nekoč je bilo to območje žitnica z veliko koruze in pšenice ter živine. Zdaj je vsega tega bistveno manj. Razvijajo se Dolenjska, Gorenjska, tudi Zasavje, oživljajo se hribovske kmetije, Prekmurje pa stagnira. Je sicer nekaj velikih kmetov, ki so se znašli, zgrabili palico za pravi konec in dobro kmetujejo. Večina drugih, majhnih, pa propada. Ker državne podpore niso dobili, so si lastniki poiskali službe, zemlja pa ostaja neobdelana. Mi smo specifična država. Na majhnem prostoru imamo sicer vse, vendar ne moremo vstric z velikimi – na primer Španijo, Madžarsko, Poljsko niti s Srbijo. Tam so velike kmetije, velike površine ... Evropski uniji ne bi smeli dovoliti, da nas vrže v isto vrečo s prej naštetimi. Pa nas je, tu je naša politika padla na izpitu. Pa še to. Naši tržni inšpektorji dobesečno zbijajo moralo kmetom v smislu, češ to ne bo šlo, ste premajhni itd. Morali pa bi biti

motorji razvoja, svetovati, kaj naj se pridelava in kako se naj prodaja. Srce me boli, ko hodim po Prekmurju in je toliko neobdelanega. Pa ne samo to, ta zemlja in kmetije se za mali denar prodajajo tujcem, ki bodo to deželo še bolj »razklali«. Za Prekmurje se je treba zavzeti, ga spraviti v ritem in se zavedati, da je slovensko ozemlje, ki ga moramo negovati, spoštovati in obdelovati. Spominim se, ko sem hodil na morje še bolj intenzivno, v kampe za dalj časa. Tuji gostje, Avstrijci in Nemci, so s seboj prinesli veliko svoje hrane. Šele, ko je ni bilo več, so začeli tukaj kupovati. In to je bistvo. Ni prave ljubezni do naše zemlje, naše hrane, predelave. Velika bolezen naših ljudi je prepričanje, da je vse, kar je tuje, tudi boljše.«

»Kaj pa naša kmetijska politika?

»Nad njo sem skrajno razočaran. Še posebno z zadnjo vlado. Nima svojega koncepta in ne rešitev. Vsi samo obljublajo, kaj bodo naredili. Še posebej pred volitvami. Vendar potem iz tega ni nič. Treba je delati, pognati stroje. Ni dober mojster tisti, ki vse

opravi sam. Dober je tisti, ki zna organizirati delo, okrog katerega vsi delajo. Kmetje so izgubljeni, ni načrtnega dela. Nekoč je vsak točno vedel, kam bo kaj dal in kje bo kaj vzel. Danes je vse stihjsko. Imamo kmetijsko ministrstvo, zbornico – torej težek adminis-

trativni aparat. Ki pa ni učinkovit, saj ne pozna razmer. Kmetijska politika se iz pisarn ne more voditi. Slovenija je majhna vasica,

ki jo sam prevozim večkrat na teden. Če bi tako delali tudi naši ministri in politiki, bi bilo drugače. Zdi se mi, da se samo čaka, da nam bo vse dal en Bog. Razumete?»

Je bilo vam kaj podarjenega?

»Meni prav nič. In tudi Bog mi ni nič dal. Veste, prav je, da človek v nekaj verjame – v partnerja, otroke, lepo vreme ... Psihična in duhovna hrana človeka bogatita, mu omogočata, da dobro dela. Ni pa prav, da vera človeka tako

popravim molzni stroj. Z veseljem sem dobro opravil in kmalu so me alfalavalovci poiskali. Poslali so me na specializacijo v Avstrijo in na Švedsko in tako se je začelo. Za podjetje Alfa Laval sem začel montirati molzne stroje po vsej Jugoslaviji. Takrat so naši kmetje te stroje kupovali v Avstriji in jih vozili čez mejo. Ker sem se na stroje spoznal, prav tako pa tudi na kmetovanje, sem začel razmišljati, da bi jih delal sam. Tako sem pred 38 leti začel graditi delavnico, ki stoji še danes.«

Pravite, da je hlevska oprema Kobal živini prijazna.

»Ja, zelo. Vedno, ko delam projekt po naročilu, ga najprej dobro preštudiram, skušam uporabiti vse znanje, ki ga imam, in vse pripombe naročnika. Sem med tistimi, ki kritizira grde in težke pristope do živine. Nekoč to ni imelo pomena, danes pa je vzreja humana. Za to sem si prizadeval ves čas. To je tisto, kar me je vleklo naprej, da vedno iščem nekaj novega, boljšega.«

So to tudi inovacije?

»Ja, moja inovacija je transporter za gnojevko, ki sem ga poimenoval Krt. To je evropska inovacija, ki pa sem jo zaščitil samo v Jugoslaviji. Pa so prišli tujci na sejem, si dobro ogledali moj transporter, ga malo spremenili in dali na trg. Nisem imel denarja, da bi jih tožil in uveljavljal svoje pravice. Moje znanje je šlo v tuje roke brez vračila.«

Zdržati štiri desetletja v sedlu ni bilo enostavno. Kakšen je recept?

»Svoje delo moraš imeti rad. In ceniti se moraš, saj če se sam ne boš, te tudi drugi ne bodo. Stalno moraš biti v »pogonu«. Poglejte, že 38 let razstavljam v Gornji Radgoni, prav tako v Kranju, v Celju 22, v Novem Sadu 36, če odmislimo tista leta med vojno, dvakrat celo v Parizu. Rad imam živino, svoj posel, našo domovino. Želel bi, da bi bila takšna kot iz škatlice. Vendar žal ni tako.

V Pomurju imam veliko prijateljev, v vsaki hiši sem kot doma. Ljudje so odprti in gostoljubni, dobro pa bi bilo, če bi včasih bolj podržali skupaj. Prav tako ne morete vedno vse deliti in »talati«. Vse ima svojo ceno.«

Štefan Kobal

Hlevska oprema Kobal se izdeluje v Ljubljani. Ali ni to malce čudno?

»Morda res zveni čudno, da se hlevska oprema izdeluje v mestu. Za to pa je več razlogov. Naša obrt, obrt Kobal, je stara 164 let. Moj praded je imel kovaštvo na obrobju Ljubljane, moj oče kovaštvo in umetno kovaštvo, brat ključavničarstvo. Kot sem povedal, za župnika nisem hotel, najbolj blizu so mi bili stroji. Torej Litostroj in kmetijska šola v Mariboru.

Že od nekdaj pa sem imel rad tudi živali. Da sem se pa začel konkretno ukvarjati s hlevsko opremo, je krivo naključje. Rad sem hodil po kmetijah in neki kmet me je prosil, ali mu lahko

Marijana, Jože in Katarina Hirnök

Sakalovci so majhna vas na Madžarskem, kjer le streljaj od Slovenije živijo porabski Slovenci. Vas nekoč ni bila samo najzahodnejša točka Madžarske, ki je bila še dostopna zaradi mejnega pasu, temveč je tudi del otroštva Marijane, Jožeta in Katarine Hirnök. Njihove družine sicer danes živijo med Monoštrom na Madžarskem, kjer sta doma Marijana in Jože, ter med Ljubljano, kjer prebiva in dela Katarina. Njihovo življenje je povezano z ohranjanjem slovenstva v Porabju. Jože je predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem, Katarina je doktorica na Inštitutu za narodnostna vprašanja, Marijana je logopedinja.

Katarina Hirnök

Jože Hirnök

Drug drugega sta bolje spoznala šele v Ljubljani

Internirani na Hortobagy

Zgodovino družine Hirnök je predvsem zaznamovalo dogajanje v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja. Zaradi takratnih razmer je bila družina internirana na Hortobagy in njihovo pravo življenje se je začelo šele po vrnitvi v Sakalovce. V tistih časih so morali odkupiti svojo hišo, ki jim je bila odvzeta ob internaciji. Večjega posestva nikoli niso imeli, a je bilo dovolj za preživetje. Bilo je le nekaj polja ob reki Rabi in še manj zemlje okoli hiše, medtem ko so bili gozdovi v lasti države. Oče je bil od ponedeljka do petka zaposlen kot vodja monštrskega Sadjarstva, konec tedna pa je doma poučeval Marijano, Jožeta in Katarino. »Doma smo imeli pravo malo šolo, učili smo se brati, pisati in računati, prepevali smo pesmi in bolj za šalo kot zares imeli tudi svoja domača spričevala. Otroci smo najraje od vsega ob večerih poslušali materine pripovedi o dogajanju v njeni mladosti in o tem, kako je bilo na Hortobagy, kjer je naša družina preživela internacijo,« se spominja Jože.

Bile so edino ceste

Sicer pa so v Sakalovcih imeli tudi pravo šolo. Najprej je bilo vseh osem razredov, nato so ostali nižji razredi. Na srečo so bile takrat avtobusne povezave boljše, kakor so danes, in otrokom ni bilo težko priti v glavno porabsko mesto. »Ceste so bile edina infrastruktura, ki smo jo imeli takrat. Ni bilo ne telefonov ne sodobnih komunikacij. Morebiti so bili zato odnosi med ljudmi pristnejši,« smo izvedli v našem pogovoru. Družina Hirňokovih je ostala zelo zgodaj brez očeta, zato se je Jože odločil, da se bo vpisal v poklicno šolo, kjer bo lahko na-

daljeval šolanje ob delu in tako zaslužil kakšen forint. V gozdu je zbiral veje in iz njih delal metle. Bile so skoraj glavni vir dohodka in so šle v promet vsaj tako dobro kakor tiste, ki jih prodajajo v Murski Soboti na Trezinem ali Mikloševem sejmu. Marijana je tačas že bila v Monoštru, Katarina pa je bila tista, ki je prva odšla od doma v širni svet, ki se je takrat zanjo imenoval Ljubljana. Leta 1984 je diplomirala na Filozofski fakulteti iz etnologije, nato se je vrnila v Monošter, kjer je delala v Kulturnem domu in nato v Muzeju Avgusta Pavla. A v Porabju ni ostala dolgo. »Življenje ima pač svoja pota, še posebno, če je močna želja po znanju in je prisoten tudi drugi tako imenovani dejavnik, ki se mu pravi ljubezen,« smo slišali.

Prva porabska doktorica znanosti

Katarina se je vrnila v Ljubljano, uspešno zagovarjala magisterij o sezonskem zaposlovanju med porabskimi Slovenci v Železni županiji na Madžarskem v 19. in 20. stoletju, leta 1997 pa postala prva porabska doktorica znanosti. Njen doktorat nosi naslov Vloga in pomen ljudske kulture in načina življenja pri opredeljevanju in ohranjanju identitete porabskih Slovencev. Med svojim življenjem v Ljubljani je svojemu priimku dodala še priimek Munda. »Prav zaradi slednjega je bilo njej lažje ostati v Ljubljani kakor meni, ki sem se dve leti pred koncem študija poročil in se vrnil v Monošter,« je povedal Jože. Zapisali smo, da je obiskoval poklicno šolo in se nato zaposlil v Kulturnem centru v Monoštru, takšen način življenja pa ni trajal dolgo. Sledil je vpis na Pedagoško fakulteto v Sombotelu, po prvem letniku pa nadaljevanje študija etnologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Prva leta

Katarina in Jože sta nekoč obiskala tudi Beograd.

Fotografija je nastala, ko je Jože končal zadnji razred osemletke.

študija so bila težka. Hirňokovi so doma govorili porabsčino in madžarščino, profesorji pa so poučevali v slovenskem knjižnem jeziku. Dokler ni dovolj obvladal knjižne slovenščine, se je Jože knjige, ki jih je potreboval za znanje na izpitu, naučil skoraj dobesedno na pamet. »Ker je Katarina zelo zgodaj odšla od doma, moram priznati, da sva šele med bivanjem v Ljubljani spoznala drug drugega kot odrasla človeka. Takrat so prišli na površje tudi spomini iz mladosti, ko smo zamujali k pouku, se skrivali po gozdovih, kot otroci nagajali na porokah, zaprli cesto in kradli kuharicam meso ali sladice in bili najglasnejši ob lupljenju

koruze ali mlatenju slame v Sakalovcih,« je povedal Jože. S Katarino sta večkrat primerjala sedanost in takratne čase, ko je bila Madžarska še za tako imenovano železno zaveso in sredi največjega socializma. Nekateri pravijo, da je bilo takrat veliko slabše, kakor je danes, a vseeno so bila zanj to najlepša leta odrasčanja, ki ju le težko primerjamo s katerimkoli drugim obdobjem.

Slovenijo pozna bolj kot marsikateri prebivalec naše dežele

Skoraj vsak konec tedna je fakulteta za študente organizirala izlete po Sloveniji in danes Jože pozna našo deželo bolje kot marsikateri prebivalec Slovenije. S Katarino sta si med študijem pridobila veliko prijateljev, s katerimi ohranjata stike še danes. Tudi vezi s Porabjem niso bile prekinjene. Prazniki in podaljšani konci tedna so bili namenjeni obisku Sakalovca in Monoštra ter druženju s tamkajšnjimi bližnjimi. Jože je predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem že od leta 1990. V tem času so Porabci dobili svoj časopis in svojo radijsko postajo, zgrajen je bil Slovenski kulturni in informativni center. Zaradi svojega dela je Jože opustil stroko. Preveč je organizacijskega, administrativnega in drugega dela. Z etnologijo ostaja povezan preko svoje sestre Katarine. Katarina veliko dela na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani, njene vezi s Porabjem pa so še tesnejše kakor nekoč. Nikakor niso samo na formalni ali raziskovalni ravni, temveč s svojim sodelovanjem z Zvezo Slovencev na Madžarskem in s članki v časopisu Porabje ter v drugih publikacijah sooblikuje narodnostno življenje tamkajšnjih Slovencev.

Na Igu na pikniku madžarskega kulturnega društva Sándorja Petőfija. Na fotografiji sta še Attila Bartakovič in Ester Pleša.

Najmlajši iz družine Hirnök

LEGENDE

Po gospoda Juliusa Rituperja je bilo treba seči daleč v spomin; teh, ki se ga spominjajo, pa je ostalo le malo in vsi so mlajši od njega, v času, ko je umrl (1957), so bili še otroci ali mladi ljudje – ponekod pa gre celo za prenos, za posreden spomin nekoga, ki ga ni poznal in je zanj zvedel po pripovedovanju – enotno mnenje vseh tako v Radencih kot v Soboti, ko je beseda nanesla nanj, pa je bilo: »Nič kaj dosti se ne spominjam, le to, da je bil zelo prijazen in vljuden gospod, povsod dobrodošel, zlasti v ženski družbi šarmanten.«

Bea Baboš Logar

Da je bil šarmanten in tudi čeden moški, je razvidno z vseh fotografij, na katerih se pojavlja od mladosti do poznih srednjih let: kot športnik, kot vojak, železninar, trgovski potnik, mož in družinski oče, njegova splošna priljubljenost pa se je pokazala tudi ob njegovem pogrebu, ki je bil eden največjih v Soboti.

Sama imam na gospoda Rituperja samo en spomin; ko je bolan za rakom ležal v bolnišnici tistega davnega poletja v letu 1957, je bila tam tudi moja mama. V bolnišnici sva se srečevala z Dodojem – mojim sošolcem in vrstnikom, ko sva obiskovala svoja starša – premlada in preotročja, da bi se zavedala, kaj vse lahko človeka v življenju doleti. In Dodo je bil tisti drobn fantek ostrega jezika, kateremu so, verjetno v znak maščevanja, sošolci nadeli ime Ritikapuk ali Ritika - Putika, in ne spominjam se, da bi kdaj v obrambo pred sramotenjem poklical na pomoč

spodnjih prostorih dolgo časa trgovina s specerijskim blagom – Toplakova »bauta«. V zakonu sta se jima rodila sin Bruno leta 1938 in Jožef (Dodo) leta 1945. Ob prihodu v Mursko Soboto je Gyula Rituper začel z veleprodajo mineralne vode ter z njo oskrboval vse gostilne in trgovine v Prekmurju. Skladišče je bilo med glasbeno šolo in Sočičevo kavarno. Ta nova dejavnost je prinesla gospodu Rituperju tudi novo »prepoznavnost«, bi rekli danes in predvsem priljubljenost po krajih, koder je hodil, najbolj pa v Soboti in Radencih, ker je bil, kot smo povedali že na začetku, zelo vljuden, prijazen in šarmanten gospod, o čemer v nadaljevanju pričajo tisti, ki so ga poznali.

Treba je bilo izkoristiti očetove »rahločutne« trenutke

Jožef Rituper - Dodo, mlajši sin, do katerega je imel oče, kot sam pravi, poseben odnos, ker ga je dobil pri 43 letih. Dodo je prispeval nekaj spominskih drobcev, seveda pa se očeta večkrat spomni tudi v svoji knjigi Slike prašnega mesta.

Oče je zaradi dolgega bivanja zunaj Slovenije prekmursko govorico močno mešal s srbohrvaščino. Nekoč me je poslal dol v trgovino (v pritličju je bila specerija) in mi naročil: »Idi dole v bauto, pa mi prinesi kremo za cipele braun boje.« Ker sem se upiral in vztrajal, naj mi pove po naše, kakšno barvo želi, saj bi me bilo sram prositi po njegovo, je končno popustil: »Dobro, kaži rdave.«

Na enem od službenih potovanj, nekje v notranjosti Jugoslavije, je vlak zametel sneg in so morali potniki v hudem mrazu prebiti več kot 24 ur, preden so se rešili iz zameta. Zaradi tega je imel precej hude težave z revmo in se je hodil redno vsako leto za 14 dni zdraviti v Varaždinske Toplice. Vedel sem, da je ob slovesu bolj rahločuten kot sicer, zato sem izkoristil primeren trenutek, ko sva šla mimo Galanterije na železniško postajo, in pritisnil: »Papa, tako rad bi imel črnega Petra!« Izmikal se je do urarstva, nato pa se je kar obrnil: »Dobro, ali bolje se moraš učiti!«

Julij Rituper –

Družina Rituper: mama Marija, oče Gyula ter sinova Dodo in Bruno

Ves čas sva se držala za roke in šele, ko je odprl vrata trgovine, me je izpustil.

Leta 1950 so nogometaši Sobote dosegli največji uspeh v svoji zgodovini. V pokalnem tekmovanju so premagali nekatera znana jugoslovanska moštva in se prebili do osmine finala in se nato pomerili s Hajdukom. Kot funkcionarja kluba so ga določili za vodjo potovanja. V Splitu takrat skoraj še nihče ni slišal za Soboto, še manj za Muro. Že na železniški postaji so jih pričakali novinarji. Nogometaši se spominjajo, da je oče suvereno nastopil in na koncu povedal, da bo borba huda in da je izid nemogoče napovedati. Bilo je 15 : 0, za Hajduk. Nekdanji direktor Zvezde, Karel Černjavič, je bil takrat v Splitu pri vojaki in se je rad vrtel okrog rojakov. Spomni se, da jim je oče naročil bogato kosilo. »Tako in tako bodo izgubili, naj se vsaj dobro najejo,« je opravičeval dejstvo, da bodo fantje igrali s polnimi želodci.

Okrog leta 1954, bilo je pozimi, je oče nekega sončnega jutra odločil, da bova smučala v Puconce. Okrog poldneva sva se z Močanovim Jožijem s smučmi na nogah podala v mesto. Krožila sva pred Zvezdo in se postavljala pred mimoidočimi, nato pa odsmučala do očetovega skladišča za glasbeno šolo. Kmalu smo prečkali Ledavski most pri kopališču in se nato po gozdnih poteh in poljih približali prvim vzpetinam pri Puconcih. Na bregu pri železniški postaji so domačini iz snega naredili manjšo skakaletnico. Oče je smučal previdno, midva sva pa kar skakala. Joži je bil seveda boljši, je pa zato ob ponesrečenem skoku, ko se je dobro »razmetal«, izgubil očala, da smo jih v snegu tik pred mrakom komajda našli. Za tisti dan je bilo smučanja konec. Pri Kuharju smo naročili čaj in pojedli svojo malico ter se nato z večernim vlakom odpeljali domov. Zmenili smo se, da izlet še to zimo ponovimo. Na žalost ga nismo, ne to zimo ne kasneje.

Hodil sem v tretji razred, ko je šel oče med tednom z neko skupino na smučanje v Mačkovce. Morda so imeli gimnazijci športni dan ali kaj podobnega. Zjutraj sem tudi jaz pritisnil, da bi šel. Po mojem vztrajnem joku in vsesplošnem prepiranju se je oče le odločil, da bo šel čez cesto v šolo in učiteljico izprosil, naj me pusti. Kmalu se je vrnil z veselo novico, da je vse v redu, in sva šla. Naslednji dan me je učiteljica začela zasliševati, kje sem bil. Ko sem povedal, da na smučanju v Mačkovcih, saj vendar ve, se je začelo. Veliko hudih besed je padlo name – od uspeha do obnašanja in grožnje, da mi bo dala neopravičen izostanek. Zbolelo me je, ko se je spravila še na očeta, češ da je nekaj momljaj in ga sploh ni razumela, kaj je hotel. Pred celim razredom ga je sramotila. Obsedel sem in nisem vedel, kaj bi. Te dni sem šel gledat v izkaz. Pet ali šest neopravičenih ur je bilo zapisanih tisto leto.

O tastu je moževem pripovedovanju

Mira Rituper, snaha in nekdanja ravnateljica osnovne šole na Tišini,

svojega tasta ni poznala, umrl je, preden se je poročila s starejšim sinom Brunom, vendar je marsikaj izvedela od moža in tašče Marije. Bruno Rituper je po Mirini pripovedi svojega očeta predstavil kot človeka, ki je bil strog in je doma vselej zahteval red in disciplino. To strogost je omilil ob praznikih, božiču in novem letu, ko sta z bratom lahko delala, kar sta hotela, tudi razgrajala in besnela. O posebni strogosti gospoda Rituperja prča tudi naslednja Brunova zgodba: ko je končal nižjo gimnazijo in začel uživati blagodatno poletje na soboškem kopališču, je nekega dne prišel tja ponj oče in mu rekel: Greva domov, da si oblečeš boljši »gvant«. Nato ga je odpeljal v Maričevo železnino in rekel šefu: Tu ga imate

Marija in Gyula Rituper v Beogradu

svojega brata Bruna, ki je bil tedaj že mladenič, zlasti zanimiv za tedanja soboška dekleta.

Zdaj, po toliko letih, pa se sprašujem, kdo je bil pravzaprav ta Gyula Rituper, v mojem otroštvu pač samo eden od očetov, ki so morali umreti, kar pa ne pomeni, da z Dodojem nismo sočustvovali in ga v tem času gotovo tudi nismo klicali Ritikapuk.

Gyula Rituper se je rodil 5. julija 1903 v Križevcih na Goričkem v evangeličanski družini. Tam je tudi obiskoval osnovno šolo in se igral ter družil z vrstnikom Leopoldom Harijem, poznejšim soboškim duhovnikom in seniorjem. Pred koncem prve svetovne vojne ga že najdemo v Murski Soboti, kjer je v Hekličevi železnini v Lendavski ulici naredil izpit za trgovskega pomočnika. V Soboti in trgovini pa ni ostal dolgo, izbral je res napornejši, a tudi zanimivejši poklic trgovskega potnika in odrinil v svet – v velika in takrat gotovo zanimiva ter zabavna mesta stare Jugoslavije – Zagreb, Beograd, Novi Sad. Vmes je delal tudi kot uslužbenec v železarski stroki – to je bilo v Zagrebu, kjer je bil vključen tudi v športni klub Ferraria kot podporni član nogometne sekcije, saj je bil nogomet, kakor bomo izvedeli pozneje, ena največjih ljubezni njegovega življenja. Tako ali drugače je v mlajših letih kot zastopnik različnih firm prepotoval vso Jugoslavijo.

Ko se je sklenil vrniti domov in se ustaliti, to je bilo leta 1937, se je v Novem Sadu poročil z Marijo Nemec, rojeno na Petanjcih. Leta 1938 sta z ženo zgradila v Murski Soboti nasproti osnovne šole hišo, ki stoji še danes, v njej je bila v

Gospod Rituper, sin Dodo in gospod Kukanja s kolesom – Sobota v petdesetih letih

pozneje tudi Gyula bači – gospod, ki je bil vedno »manirlich«

Lepi časi – Bruno z ženo Miro, malo Teo, mamo Marijo in taščo

kopališču, je nekega dne prišel tja ponj oče in mu rekel: Grev domov, da si oblečeš boljši »gvant«. Nato ga je odpeljal v Maričevo železnino in rekel šefu: Tu ga imate in želim, da iz njega napravite dobrega trgovca. In Bruno je hočeš nočeš moral v trgovsko šolo. Šele po očetovi smrti je uresničil svojo željo in se vpisal na srednjo ekonomsko šolo, nato pa še študiral na VEKŠ-u v Mariboru. Brunov oče je bil po pripovedovanju aktiven in družaben človek, posebno na športnem pa tudi na

kulturnem področju, in mnogo tega, pravi gospa Mira, je nosil v sebi tudi Bruno: bil je tabornik, član Počitniške zveze, pisal je za pomurski in radenski Vestnik, na žalost pa je tudi on umrl zgodaj – leta 1987 v 49. letu starosti. O očetu je povedal še, da je bil zelo znan Sobočan, zelo pozoren do preprostih ljudi in do otrok – na kopališču jim je vedno rad lupil kakšen sendvič ali sok. Gospa Mira je Bruna na žalost spoznala šele tri leta po smrti njegovega očeta, a zagotovil ji je, da bi je bil oče vesel in bi jo lepo sprejel.

Gospa Mira se je veliko družila s taščo Marijo, ki jo je pogosto obiskovala in sta se kar dobro razumeli. Tudi tašča ji je o možu povedala, da je bil zelo družaben, da sta veliko hodila v kavarno na ples, da je rad hodil v družbo tudi sam, a to njegovo razdajanje za veselo družbo doma ni bilo vedno sprejeto z razumevanjem. Mama Marija je zgodaj ostala brez staršev in je živela kot rejenka pri sorodnikih Nemčevih, ki so imeli železnino. Pri njih je spoznala tudi svojega moža – svetovali so ji, naj se poroči, saj bo Gyula gotovo dober mož. Poročila pa sta se že malo starejša – on jih je imel 35, ona pa 27. Zgodaj je ovdovela, sama pa je dočakala 89 let.

Vlastoručan potpis pogodbenika:

Gyula Rituper

Gyula Rituper – leta 1941 – v najlepši dobi svojega življenja

Pomemben član soboškega družabnega življenja

Jožefina Močan – vdova znanega zborovodje
in profesorja Vladimira Močana

To je bil pa res en »fajn« človek, se je sosed iz nekdanje Ivanoczyjeve ulice takoj spomnila gospa Močan. Posebno otroci so ga imeli zelo radi. Včasih je zbral sosesčino, tudi Močanovega Jožeka, in s kolesi so se peljali k Muri. Ob Rituperjevi hiši je bil velik travnik in tu so pogosto igrali nogomet: Bruno, Dodo, Jožek, Kučanov Milan, prav tako so skupaj hodili na kopališče, gospod Rituper se je res znal ukvarjati z otroki.

Gospod Rituper, človek zelo uglajenega vedenja, je bil seveda tudi soudeleženec pri družabnem življenju v Murski Soboti, kjer so bili takoj po vojni zelo priljubljeni kartaški večeri, najprej v Sočičevi kavarni, nato v kavarni Central. Kvartopirske družbe so se zbirale najprej popoldne, pozneje pa v večernih urah. Igrali so remi, tarok, preferanso, kanasto, bridž – a veliko tistih, ki so se takrat zbirali pri kartah, že ni več na svetu. Gospod Rituper je rad igral preferanso, prihajal je kar pogosto. Vsako leto za pusta pa so priredili znameniti ples, skratka, imeli so se zelo lepo v tistih petdesetih letih, ko so se ljudje radi družili. In bilo ji je zelo hudo, ko je slišala, da je gospod Rituper umrl.

Upravni odbor NK Mura v letu 1944 – Gyula Rituper stoji v drugi vrsti prvi z desne.

Navdušen za nogomet do konca življenja

Mirko Babič, nekdanji nogometaš NK Mure,
bančni uslužbenec

Gospod Babič se lahko pohvali, da je 40 let delovne dobe opravil tako v banki kot pri NK Mura, kjer je bil 12 let aktiven igralec, 28 let pa blagajnik. V prvih letih svoje nogometne kariere je spoznal tudi gospoda Rituperja, ki je bil takrat že starejši – vsi so ga klicali Gyula bači. Čeprav je vse to že zelo daleč, ima gospod Mirko na Gyulo bačija kar nekaj lepih spominov. Leta 1947 mu je kot navdušen občudovalec nogometa našel prvo službo na občini. Srečala sta se pred Zvezdo in Gyula bači mu je kar rekel: »Jutri boš šel v službo na občino!« Tam je bil nekaj mesecev, pozneje pa ga je Milan Šušteršič, predsednik kluba, spravil v banko, kjer je delal do upokojitve. Drugi, za vse takratne nogometaše pomemben spomin, pa je leto 1950, ko je Mura šla v Split igrati s Hajdukom. To je bila pokalna tekma in Mura je zastopala Slovenijo. Gospod Babič je bil v tistem času še pri vojaki, a o vsem so mu pripovedovali kolegi. Gospod Gyula Rituper, član odbora NK Mura, je bil vodja potovanja in zelo si je želel, da bi tekmo končali »barem neodlučeno«, kot je rekel fantom. A na žalost je bil rezultat drugačen, izgubili so s 15 : 0. Menda tudi zaradi tega, ker je bil vratar Režonja poškodovan. Ni bil prav pripravljen, je pa na vsak način hotel sodelovati pri tej zgodovinski tekmi. Gyula bači pa, se spominja, je bil zelo dober in iznajdljiv človek. V tistih časih po vojni, ko se je težko kaj dobilo, je marsikaj spravil in prinesel, takrat je bilo še vse na karte. Veliko pozneje pa je v banko prišel njegov sin. A ker so ga vsi imenovali Dodo, gospod Babič dolgo ni vedel, da se piše Rituper in da je sin dobrega Gyule bačija.

Priljubljen tudi v Radencih – tako v pisarnah kot kavarni

Jolanka Kranjc – dolgoletna uslužbenka
Radenske

Gospa Jolanka Kranjc, živahna in še vedno aktivna upokojenka, ena redkih v Radencih, ki se gospoda Rituperja še dobro spominja, čeprav je bila še zelo mlada, ko je začela delati z njim. V Radenski se je zaposlila leta 1945 in čez nekaj časa so jo že usposobili za knjigovodsko delo, pri katerem je sodelovala tudi z gospodom Rituperjem, ki je kupoval slatino za svoje odjemalce po Prekmurju. V Soboti, kjer je imel skladišče in dva delavca, je šla vsa petanjska proizvodnja, se spominja, ona pa mu je vodila knjigovodstvo. Pred njim je imela v začetku malo »respekta«, a bil je zelo priazen in dobro sta se razumela. V Soboti je hodila vsak drugi dan in mu tako vzpostavila knjigovodstvo.

Pogosto je prihajal tudi v Radensko in po pisarnah so se ga vedno razveselili in kar začeli vpiti drug drugemu: »Gyula je prišlo! Gyula je prišlo!« Bil je res zgovoren in čeden moški, vedno lepo opravljen, namesto kravate pa je nosil metuljčka. Ljudje so ga imeli radi povsod, kamor je prišel.

Njuno sodelovanje pa ni trajalo dolgo, saj je gospod Gyula zbolel. Nekajkrat ga je nadomeščala in hodila k njim domov po navodila in spoznala tudi njegovo družino. Svojo bolezen, čeprav je bil hudo bolan, je dobro prenašal in nikoli ni bil »tečen«. Ko je umrl, so skladišče ukinili, ona pa je še pomagala ženi, da sta vrnili embalažo in razknjižili vse, kar je bilo potrebno.

O priljubljenosti Gyule bačija so pričali tudi številni, ki so ga pospremili na zadnji poti v Murski Soboti leta 1957

SEPTEMBER

KOŠNJA

Zgodnja jesen nas ni prav nič razočarala z vremenom, saj nam je dala maksimalno sončnih dni, ki sem jih izkoristila za sprehode in potep po Goriškem, kjer je nastala tale fotografija. V Selu sem v objektiv ujela trenutek, preden so se pridne roke vestnih gospodarjev lotile košnje. Kakor redna košnja trave krepi korenine travnih bilk, tako boste tudi vi okrepili svoje telo in duha, če vsake tole časa poskrbite, da vaših »starih stezic ne zarasteta grmovje in zelena trava«.

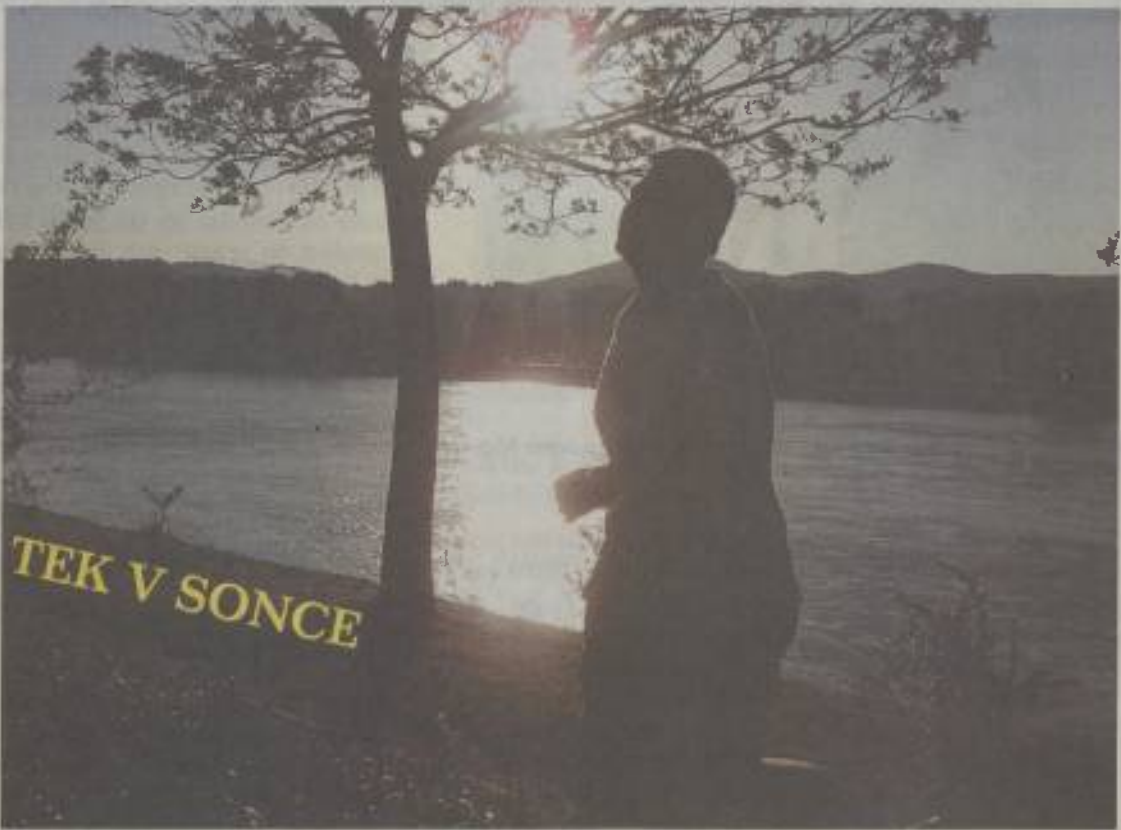

SEPTEMBER

Maja Prettner
in Staša Pavlovič

NAŠA ČETICA KORAKA

Sledila sem rumenim ruticam, misleč, da bom za Penove utrinke uspela fotografirati prvošolčke, saj sem ravno takšno rutico sama prejela, ko sem prvič zakorakala v šolo. A sem se zmotila. Učiteljicama so pridno sledili malčki iz enote Gozdček. Upam, da bodo tako kot sedaj tudi naslednje leto razposajeno in vedrih obrazov sedli v šolske klopi.

Noč se spusti prej in za dnem moramo teči hitreje, če ga še hočemo ujeti v vsej njegovi svetlosti. Če ob tem lahko opazujemo še sončevo božajoče naročje v odsevu na gladini spokojne reke, ko tečemo ob njenem bregu, si moramo priznati, da ima tudi zgodnejši mrak svoj čar.

DAN BREZ AVTOMOBILA

Ob redkih priložnostih Murska Sobota pridobi peš cono in 22. septembra smo se lahko znova nemoteno, ne da bi nas ovirali avtomobili in hrup, sprehajali po glavnih ulicah. Skoraj ves dan je bilo mestno središče zaprto za promet z motornimi vozili. Osnovnošolci, med njimi tudi Miha, ki je bil prvi na startni poziciji, so se pomerili v spretnostni vožnji na kolesu. Prav tako so organizirali lutkovno predstavo za najmlajše ter vožnjo s skiroji, rolerji in kočijo. Ko bi vsaj večkrat raje sedli na kolo kot pa delali zastoje na cestah z avtomobili!

Verzi iz pesmi skupine Melodrom najlepše orišejo septembrske krajshe dneve, hladnejše večere in vonj po orumenelem listju:

»Ko greš sam septembra na sprehod in te spremljajo sence izgubljenih ljudi,
ko je park le sestanek z drevesi, ki te vodijo v vrsti mimo rožnih poti,
če jesen lahko potrga jim liste in ti pokrade spomine na prebedele noči,
september je za te stvari,
september je, da ti vzame vse, česar zdaj več ni.«

Kjerkoli boste in karkoli boste počeli, fotografirajte in nam pošljite na naslov: Podjetje za informiranje (s pripisom za Penove utrinke), Ulica arhitekta Novaka 13, 9000 Murska Sobota, ali na e-mail: utrinki@gmail.com. Avtorja objavljene fotografije tudi nagradimo!

Svetovno prvenstvo v cestnem kolesarstvu v Salzburgu, ki sem se ga kot poklicni novinar udeležil s predstavniki KK Tropovci Freerider, na čelu s predsednikom Romanom Činčem in trenerjem Dalivojem Titanom, pridružili pa so se nam tudi nadebudneži Primož Obal, brat in sestra Mihael in Andreja Holsedl, Robert Kardinar (sin svetovno znane kegljačice Marike Kardinar) in Luka Veren ter nepogrešljivi snemalec Branko Žekš, je treba videti in doživeti! Po večurni vožnji, v glavnem po avtocesti in skozi številne predore v sosednji Avstriji, zlasti od Gradca levo navzgor, saj leži Salzburg v bližini nemške meje, smo končno prispeli na cilj. Na srečo nas je pričakalo sončno vreme, ki je ta športni dogodek še polepšalo. Tisti hip smo nekako pozabili na peš hojo od avtomobilov, ki smo jih parkirali na obrobju mesta, do prizorišča svetovnega prvenstva v središču Salzburga, rojstnem kraju glasbenega genija Mozarta. Številne oznake in zapore cest so nas opozarjale, da smo v kolesarskem vrvežu.

Utaborili smo se na obrobju Salzburga.

Med kolesarsko smetano z Mozartovim pridihom

»Špilek, nej smo šenki se prišli«

Ko smo se približali startu, je med občinstvom ob progi završalo. Spodbujali so vsakogar, ne glede na njegov dres in državo, ki jo je zastopal. Zdelo se je, kot da vsakemu od nastopajočih želijo uspeh. Tudi našo kolono s slovenskimi zastavami in zastavo tišinske občine ter transparentom, na katerem je pisalo »Špilek nej smo šenki se prišli«, so mimoidoči prijazno pozdravljali. Počutili smo se, kot da smo doma. »Prišli smo spodbujati našega nekdanjega kolesarja, mladi člani našega kluba pa so si lahko od blizu

ogledali svetovno prvenstvo. Potem se bodo lažje odločili, kakšen bo njihov odnos do kolesarske kariere. Zahvalil bi se občini Tišina in Avtohiši Rajh, ki sta nam omogočili, da smo preživeli čudovit dan,« je povedal predsednik tropovskih kolesarjev Roman Činč.

Tropovski »konjenik« pregorel v veliki želji

V enem od šotorov smo opazili Simona Špilaka, ki je pridno vrtil pedala. Ko sem izza ograje skrivoma »škljocnil« s fotoaparatom, se je ozrl in z rahlim nasmeškom dal vedeti, da me pozna. Našega velikega aduta smo nato nestrpnost čakali

na startu 39,5 kilometra dolge proge. Nanjo se je podal šele šesti od zadaj; za njim je štartalo le še pet tistih, ki so na jakostni lestevici pred njim. Iz srca smo ga spodbujali, saj smo se nadejali, da bo s svojo uvrstitvijo izpolnil naša pričakovanja. Po njegovem odločnem začetku se je zdelo, da mu bo podvig uspel. Toda razmere na trasi mu očitno niso bile pisane na kožo, saj je bilo treba na težki in razgibani progi z nekaj zahtevnimi vzponi velikokrat pospeševati, kar zahteva veliko naporov. Povrh vsega sta »konjenik« in njegov dirigent v spremnljevalnem avtomobilu izgubila še zvezo. Že po vnesnem času na polovici proge je bilo jasno, da se bo težko prebil med dobitnike medalj. Kot se je pokazalo kasneje, v finišu ni mogel več nadomestiti zaostanka za najboljšimi. Malce razočaran se je umaknil v svoj svet. »Konkurenca je bila zelo izenačena. Vsi najboljši enako trdo vadijo kot jaz, zato je vsaka uvrstitev v deseterico uspeh,« je bil v svoji izjavi kratek mladi up slovenskega kolesarstva iz Tropovca. Na lanskem svetovnem prvenstvu v Madridu je bil peti. Sicer pa ima na voljo še dve leti, da stopi na višjo stopničko. Za njim je namreč šele dvajset pomladi.

Optimizem ni zbledel

»Po sedmih letih, kolikor je bil Simon Špilak član našega kluba, lahko z optimizmom gledamo nanj, vzgojenega v naših vrstah. Njegov rezultat iz Salzburga je zelo dober. Sprva smo pričakovali uvrstitev med prvih pet, toda biti osmi na svetu ni enostavno. Od njega lahko v prihodnosti pričakujemo še boljše rezultate. Največji uspeh bi bila uvrstitev med prve tri. Tudi tokrat ga je bilo prijetno videti v barvah državne reprezentance,« pravi njegov dolgoletni trener Dalivoj Titan.

Čeprav se je srčno boril za državni grb, pri čemer so bili dostojno zastopani tudi sponzorji, je dosegel v konkurenci mlajših članov do 23

let (zmagal je Belgijec Cornu pred Rusom Ignatievom in Francozom Coppelom) viden uspeh z zaostankom samo minuto in 26 sekund za prvim. Naš kolesar pravzaprav nad tem rezultatom ne bi smel biti posebej razočaran. Dirke v vseh kategorijah so bile na visoki ravni. Ritem in hitrost sta bila ubijalska. To se je pokazalo tudi na 176,8 kilometra dolgi cestni dirki, ki je bila

izjemno zanimiva, saj so se v osmih krogih okrog Mozartovega mesta vrstili številni pobegi. V enem od teh je bil v drugi polovici dirke udeležen tudi Simon Špilak, ki je vozil zelo napadalno, a je imel v ubežni skupini premalo »somišljenikov«. V ključnih trenutkih se mu ni uspelo priključiti »pravemu vlakcu«.

Kljub temu je Salzburg, glavno mesto istoimenske avstrijske zvezne dežele severno od Salzburških Alp, trgovsko središče, cestno in železniško križišče z mednarodnim letališčem in univerzo ter glasbeno akademijo Mozarteum, vreden vnovičnega obiska. Zadovoljni smo se vračali domov v upanju, da bomo nekoč prav takšno prvenstvo organizirali tudi na sončni strani Alp. Morda celo v Prekmurju!

FOTO

Milan Jerše

Simon Špilak tik pred startom

Urni kazalci so neusmiljeni

S transparentom ob progi

Množica gledalcev v ciljni ravnini

Prijeten spomin na Mozartov Salzburg z reko Salzach in trdnjavo Hohensalzburg (na vzpetini)

Ko se mi je ob letošnjem ne preveč toplem začetku poletja ponudila priložnost, da se udeležim mednarodne izmenjave študentov in dijakov na Švedskem, sem brez posebnih pomislekov sprejel izziv. V Mladinskem centru dravinjske doline iz Slovenskih Konjic že nekaj let skupaj z mednarodnimi partnerji organizirajo in pripravljajo mladinske izmenjave po Evropi. Čeprav sem doma iz Gornje Radgone, sem se kot edini iz Pomurja z velikim veseljem pridružil šestim mladim popotnikom iz Slovenskih Konjic.

In tukaj sem v vikinški bojni opravi vaš poročevalec

Tilen Bakal.

Slovenska skupina pred dvigovanjem zastave: (od leve) Zala, Tilen, Petra, Kristine (Norveška), Jasmina, Anja, Andreja in Aljaž.

V vikinškem muzeju so nam tudi pokazali, kako so kaznovali nepridiprave. Tokrat je kazen občutila Petra in ni prav nič vesela.

Slovensko-egiptovska naveza: Andreja, Jasmina, Rami, Zala in Pakinam

Na Švedskem nas je

Dober teden trajajoče potovanje v Skandinavijo smo lepo pripravili in zato ni bilo nobenih težav, ko smo se nekega turobnega jutra znašli na brniškem letališču. Vsi smo se veselili tega potovanja v neznano, saj nihče od nas, čeprav smo veliko potovali po svetu, prej ni bil na skrajnem severu Evrope. Zato smo komaj čakali, da bo Adriino letalo pristalo na Danskem, kar se je po slabih dveh urah tudi zgodilo. Ko smo prebili gost sloj oblakov in zagledali pod sabo samo morje, smo se prestrašili, da bomo strmoglavili, saj se je letalo nenehno spuščalo. A kmalu se pokaže obala in tik ob njej kopenhavnsko letališče. Pričakala sta nas slabo vreme in dež, ki sta nas

spremljala vse dni bivanja v Skandinaviji. Velikansko letališče v glavnem mestu Danske nas je presenetilo z odlično organizacijo prevozov, saj so na parkirišču dobro organizirani taksiji pripravljeni tudi na nadpovprečen obisk danske prestolnice. Če pa ne bi zadostoval cestni promet, je neposredno pot letališčem glavna železniška proga, ki povezuje celinsko Dansko z Švedsko.

Tako smo se tudi mi odpravili z vlakom in se peljali čez Oresundsko ožino po najdaljšem evropskem mostu – odprtem 1. julija 2000 in dolgem 7.845 metrov. V veliko pomoč nam je bila pri nakupu vozovnic tudi naša spremljevalka Kristine iz norveškega Osla, ki tekoče govori švedsko.

Presenetljivo lepa obala ob Baltiku je pravi kraj za sprehode. Nekateri deli plaže so celo peščeni, a vreme ponavadi ni preveč naklonjeno kopanju.

Skoraj 50 mladih iz Egipta, Palestine, Turčije, Litve, Slovenije in gostiteljice Švedske je skupaj uživalo v družabnih igrah in spoznavanju kultur.

Skanija (južna Švedska) je edinstvena dežela

Pot nas je vodila skozi središče najjužnejše pokrajine Skanije (Skane) – Malmö. Po manj kot uri vožnje smo prispele v najstarejše univerzitetno mesto Švedske Lund (slednje je poleg Uppsale glavno univerzitetno mesto Švedske). Tam nas je pričakala Ana-Lena Jönsson, po imenu in videzu tipična Skandinavka – plavalasa in visoke postave. Našo skupino je odpeljala v nekoliko oddaljeni krajinski park Skrilegarden (Skryllegarden), rekreacijski center za okoliške prebivalce, kjer smo preživel sedem dni v objemu narave.

Poleg slovenske delegacije so bili tam še mladi iz Palestine, Litve, Turčije, Egipta in gostitelji Švedi. Ker je bil glavni namen srečanja predvsem spoznavanje različnih kultur, spodbijanje stereotipov in pa seveda druženje, smo se lahko sami prepričali, da se razen jezika in barve kože ne razlikujemo od mladih iz drugih evropskih in neevropskih držav. Prav nasprotno, kljub našim prejšnjim pomislekom so se pokazali Turki, Palestinci in predvsem Egipčani kot čisto normalni, civilizirani in razgledani mladi, ne pa takšni, kot mnogi mislijo zlasti o Palestincih (teroristi). Vsi poslušajo enako glasbo, gledajo enake filme in jedo enako ali podobno hrano kot mi. Bolj me je presenetilo, da so Egipčani pili alkohol, čeprav jim to vera prepoveduje. Ena od njih ga je celo prvič pila, ker ni vedela, da tista pijača (neki jabolčni sok) vsebuje alkohol. Ko je izvedela, je sprva malo šokirano pogledala, potem pa skomignila z rameni in pila dalje.

V Skrilegardenu smo nekateri prespali v šotorih, večini pa je bilo premrzlo, zato so prespali v koči. Dnevne temperature so bile okrog 10 °C in nenehno je deževalo, kar je najbolj motilo Palestince in Egipčane, ki so seveda bolj navajeni na vročino. Nekateri so bili oblečeni v prava zimska oblačila s šalom, kapo in rokavicami. Tam smo imeli tudi možnost relaksacije v vroči kopeli in finski savni, ki sta v

Ta dva prijazna Vikinga nista ravno spominjala na divje osvajalce s severa.

grelo prijateljstvo

takem hladnem vremenu še prav posebno prijali. Za kopanje v sosednjem jezeru pa nekako ni bilo prave volje.

Liter rdečega vina stane 16.000 tolarjev

Glede hrane na Švedskem smo bili vsi kar krepko razočarani, saj nismo pričakovali, da jedo po dva hladna obroka na dan, tako da smo npr. za kosilo dobili na pol surov zrezek z mrzlim krompirjem in solato. Poleg tega je bilo na mizi vedno maslo, katerega Skandinavci obožujejo in ga mažejo na "sladek" kruh, v katerem so tudi olive. Juhe sploh ne poznajo, zato tisti ljubitelji hrane, ki se nameravate odpraviti na potovanje na Švedsko, ne boste prišli na svoj račun. Tudi cene so zaradi višjega standarda krepko višje. Na primer: na dan karnevala v Lundu sem plačal za deciliter rdečega vina 54 švedskih kron, kar je približno 1.600,00 tolarjev (torej stane liter vina 16.000,00 sit). Vino ni bilo okusno, pa še postregli so mi ga v plastičnem kozarčku. Komaj tam sem začel bolj ceniti domačo hrano in pijačo – domača »rdečka« je še vseeno najboljša.

Obisk Vikingov

V mestu Lund nas je s krajšim programom prisrčno pozdravil in pogostil župan Larry Andow. Po ogledu mestnega jedra, ki je zelo lepo, saj so vse ceste tlakovane, zgradbe pa so po večini iz 17. in 18. stoletja, in ogledu stolne cerkve Domkyrkan smo si ogledali tudi muzej Kulturen. V lokalnem mladinskem klubu smo lahko v delavnicah risali po zidovih ali celo v studiu snemali lastno glasbo. To se je izkazalo za zelo zabavno – sam sem na električno kitaro soliral ob pesmi Beatlesov Yesterday. Najzanimivejši pa je bil naš obisk vikinškega muzeja na prostem v Fotevikenu. Tam smo se oblečeni v vikinška oblačila sprehodili po pristno zgrajeni vikinški vasi. Pozneje smo se, razdeljeni v štiri skupine, pomerili v nekaterih srednjeveških igrah – metanje sekire v tarčo, vlečenje vrvi, streljanje z lokom in metanje hlodov v daljino.

Ravno v teh dneh, ko smo bili tam, je bil v mestu velik študentski karneval. V velikanski gneči so se po ulicah vozili na tovornjakih pijani študenti, ki so se tematsko zamaskirali in se satirično delali norca iz lokalnih po-

litikov, javne problematike in drugih aktualnih zanimivosti. Najbolj sem se smejal tovornjaku, ki je bil preurejen v ptičjo kletko, v kateri so študentje, oblečeni v ptice in zdravnike, zabavno prikazovali boj proti ptičji gripi.

Kmetije in konji

Eden zanimivejših izletov je bil tudi ogled tovarne za predelavo jabolk v mestu Kivik. Zanimiv je bil predvsem zato, ker leži mesto na zahodni pribaltski obali in smo imeli priložnost, da med vožnjo opazujemo prečudovito naravo južne Švedske. Ta pokrajina, Skanija, je izrazito ravna in ima zaradi oceanskega podnebja najboljše možnosti za pridelavo žita, zato je še najbolj podobna Danskemu. Seveda je velik del prekrit z gozdovi, saj je navsezadnje Švedska druga z gozdovi najbolj poraščena evropska država (za Finsko in pred Slovenijo). Presenetilo me je tudi, da so skoraj pri vsaki kmetiji konji, ki še dodatno polepšajo slikovito pokrajino. Po ogledu tovarne smo imeli možnost namočiti noge na peščeni plaži ob Baltiskem morju. Voda je bila še kar hladna, zato sem bil edini, ki sem šel vanjo.

Zadnjo noč smo se s težkimi srci poslovili od naših novih prijateljev. Postali smo dobri prijatelji, predvsem z Egipčani in Turki, ki so nas povabili na obisk. Naslednji dan dopoldne smo pristali na Brniku, kjer nas je po dolgem času pričakalo sonce. A kljub mrazu, ki sta ga premagala druženje in prijateljstvo, in nekoliko skromnejši hrani smo se imeli enkratno. Bilo je dejansko nepozabno in mi ni niti malo žal, da sem se udeležil tega enkratnega potepanja.

Mesto Kivik je najbolj znano sadjarsko mesto ob Zahodnem Baltiku. Predvsem jabolka so njihov kapital.

V takšnih kolibah so živeli Vikingi pred skoraj tisoč leti.

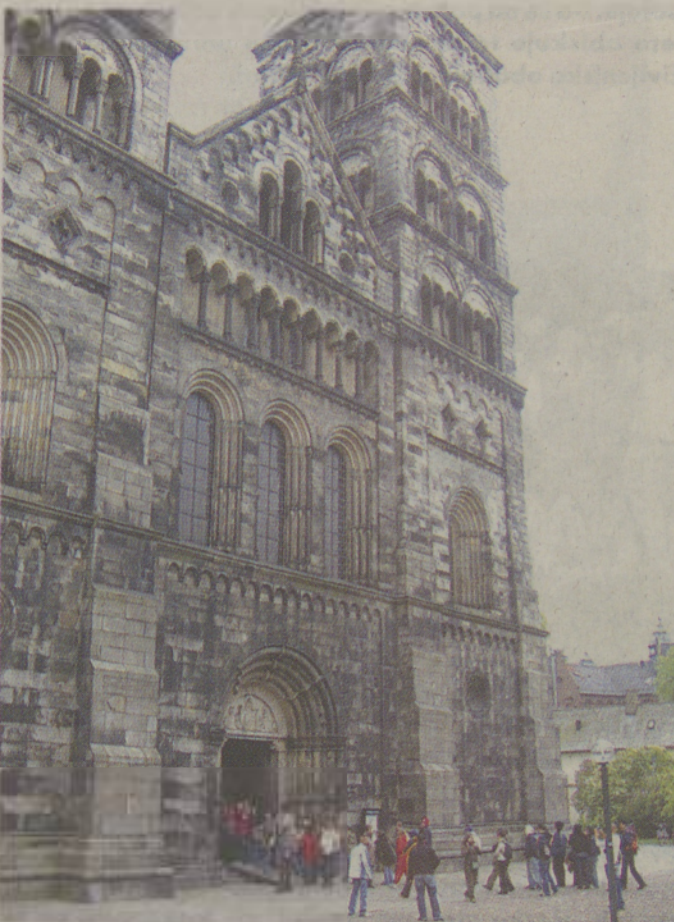
Zadnji dan nas je končno za nekaj časa razveselilo sonce. Skupaj s Turki in Egipčani smo lahko uživali v sadovnjaku jabolčan.

Vodnik po Fotevikenu nam je tudi pokazal, kako je spreten z lokom in sekiro.

Muzej Kulturen je skupek več kompleksov v centru Lunda, kjer razstavljajo vse – od prazgodovinskih predmetov do tehničnih iznajdb 70. let prejšnjega stoletja.

Stolna cerkev Domkyrkan je ena najlepših in najstarejših v Skandinaviji.

Še nekaj originalnih eksponatov iz časov Normanov in Vikingov.

Arhivi

znanih Pomurcev Pén jih je odprl

**Ljerka Zemljič,
roj. Rybář, Ljutomer**

Rojena Ljubljankanka. Očetu, diplomiranemu ekonomistu, inšpektorju Narodne banke, in - mami. Njen praded, češki inženir, je gradil železnico Dunaj-Trst. Vmes je spoznal Slovenko in ostal tukaj. Ded je znani tržaški politik dr. Otokar Rybář, ki je sodeloval tudi na mirovni konferenci v Parizu, kjer se je boril za priključitev Prekmurja Jugoslaviji. Njegova slika še danes visi v Zvezdini Prekmurški republiki. Bogve, ali kdo ve, kdo je možakar na fotografiji. Ljerka z mamo in bratcem na sprehodu v Tivoliju.

Ljubljankanka v Ljubljani spozna prleškega študenta. Nepozabni so poletni dnevi, ko se z Miranom Zemljičem kopata v čisti, zeleni Muri. Po prihodu v Ljutomer se zaposli na OŠ Ivana Cankarja, istočasno pa se aktivno vključuje v delo TVD Partizana in dela v njem 30 let!

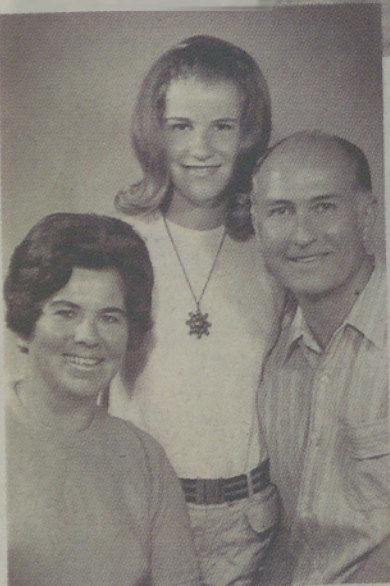

Šport jo spremlja vse življenje. Najprej v Sokolu, nato, po vojni, pri TVD Partizanu v Narodnem domu kot orodno telovadko ali v akademskih sestavah, s katerimi nastopa od Trsta do Beograda. Nadaljuje kot športna vaditeljica mladih. Pozneje kot funkcionarka - na zveznem nivoju članica UO Sofke ali članica republiškega odbora Partizana Slovenije. Zato ni čudno, da se lahko pohvali, ob številnih drugih, z najvišjim priznanjem športnim delavcem, z Bloudkovo plaketo. V Pomurju jo je dobila druga.

Eden najlepših spominov - zadnji Vsesokolski zlet v Pragi leta 1948. Bila je med 3000 jugoslovanskimi telovadci. Imeli so svoje uniforme in bili vsesplošno prijazno sprejeti. Ob vsem lepem še srečanje s svojo prateto.

Družinska sreča, zajeta v tri generacije. Vnuka Šamo in Niko sta največja ljubezen. Ljerka je 14 let v pokoju, vendar ravno tako aktivna v Zvezi kulturnih društev, v Društvu upokojencev ali kje drugje. Vrtnari, še raje potuje. Da se na potovanjih lažje sporazumeva, že peto leto obiskuje tečaj angleščine na univerzi za tretje življenjsko obdobje v Murski Soboti.

Družina v času energije in ustvarjanja s hčerko, prihodnjo profesorico. Ljerka je delala v prosveti 36 let. Najprej je poučevala telesno vzgojo, nato, po diplomi, slovenski jezik. Na šoli je deset let urejala literarno glasilo Mladi Prlek, pripravljala recitale in proslave, vodila recitacijski krožek, napovedovala na javnih proslavah, vodila folklorno skupino. Predvsem pa - z učenci se je dobro razumela, bila jim je tudi svetovalka in zaupnica.

Pestro ustvarjalno delo zahteva stike z različnimi ljudmi. V spominu ji je ostala proslava 100-letnice Prvega slovenskega tabora, ko sta s Tonetom Žnidaričem uspešno pripravila velik telovadni nastop, ali zadovoljstvo ob izgradnji nogometnega igrišča leta 1955, kot kaže posnetek. Ljerka stoji na sredini, na fotografiji so še nekatera znana ljutomerska imena, kot so Strajnar, dr. Janc, inž. Jalševac, Novak ...

Sobočan, ki v Mehiki raziskuje zvezde

Primož je eden tistih ljudi, ki se radi ozirajo v nebo. Podnevi redko, ponoči vedno. Pa ne zato, da bi zvezdam sporočal svoje sanje in želje, temveč zato, ker ga neznansko zanima, kaj pravzaprav zvezde so. V žepu ima diplomo iz fizike, magisterij iz astronomije, trenutno pa nadaljuje z doktorskim študijem. Da, ljubezen včasih ubere skrivnostne poti in Primoža je prav ljubezen do astronomije pripeljala preko zvezd naravnost v Mehiko.

Ko si še majhen, greš lahko tudi v pasjo utico

Ko je bil Primož še Primožek (ali katera druga pomanjševalnica), je bil precej miren otrok. Znal pa jo je tudi kakšno zagosti. Posebej uspešen je bil v skrivnicah na daljši rok. Tako je nekoč, ko je štel kaka štiri leta, izginil za več ur. Iskali so ga po hiši, dvorišču, spraševali sosedo, vendar ne duha ne sluha o Primožu. Ko je menil, da je minilo dovolj časa, je prišel sam iz svojega skrivališča - pasje utice psa Jimmyja. »Že kot otroci smo bili tudi zelo radovedni in željni raziskovanja sveta. Sanjali smo o tem, da bomo nekoč arheologi, geologi, astronomi, svetovni popotniki.« Meni,

»Pogled na nočno nebo me je privlačil že kot otroka«

Prvič na 5000 metrih na mehiškem vulkanu Iztazihuatl, aprila 2005.

da sta nanj, na njegovo dožemanje sveta in moralne vrednote najbolj vplivala starša. »Vedno sem ju občudoval.«

Da bo astronomija igrala zelo pomembno vlogo v njegovem življenju, je čutil že zgodaj. »Mislim, da me je pogled na nočno nebo privlačil že v otroštvu iz čisto estetskih razlogov. Enostavno lepo mi je bilo gledati »gor« in premišljevali, kaj so to zvezde, kaj so planeti. Kasneje, v višjih razredih osnovne šole, pa sem se začel bolj zanimati za astronomijo. Astronomske literature, sploh dosegljive in razumljive, je bilo takrat še bolj malo. V sedmem razredu sem imel to srečo, da je bil moj učitelj matematike Stane Cestnik, ki se je z astronomijo ukvarjal v prostem času in nam je včasih tudi pri pouku razložil, kaj se da opazovati na nebu. Poleg tega sem se z njegovo pomočjo seznanil s hrvaško astronomsko revijo Čovjek i svemir, ki je vsebovala sveže novice o dogajanju v astronomiji. Tovrstne slovenske revije takrat še ni bilo.«

»Najprej šola in nato drugo« je koristen moto

Primož je obiskoval Osnovno šolo Edvarda Kardelja, ki se je kasneje preimenovala v Osnovno šolo III. Bil je eden tistih učencev, ki vedno naredijo domačo nalogo in pridno sodelujejo pri pouku. Udeleževal se je raznih tekmovanj iz matematike, fizike, kemije in Vesele šole. Tako je bil navajen. Najprej je bilo treba urediti vse za šolo, potem je ostal čas za vse drugo. Kasneje je obiskoval Gimnazijo Murska

Na observatoriju San Pedro Martir, Baja California

Primož Kajdič bo doktor astronomije

Sobota, kjer je bilo podobno. Vedno si je želel, da bi astronomija postala popularna tudi v Prekmurju. Sodeloval in vodil je razne krožke, v zadnjem letniku gimnazije pa je bil eden od soustanoviteljev Astronomskega društva Kmica, ki je danes eno najbolj prepoznavnih tovrstnih društev.

Vedel je, da želi biti astronom, zato se je zaradi okoliščin in tudi nasvetov kolegov – že diplomiranih fizikov – odločil, da ne bo študiral astronomije, ampak fiziko. Je pa že takrat načrtoval, da bi po končanem dodiplomskem študiju specializiral astronomijo. Študiral je na Fakulteti za matematiko in fiziko v Ljubljani in diplomiral decembra 2002, in sicer iz naravoslovne fizike. Študentska leta v Ljubljani ima v zelo dobrem spominu. »Čeprav je bilo treba kar veliko študirati, je bilo vedno dovolj časa tudi za razne zabave in zasebna srečanja. Pritegnila me je tudi kinoteka z odličnim izborom filmov.«

Študij, Mehika in doktorat

Že med študijem v Ljubljani je začel potovati. Dve leti po našem sončevem mrku (1999) se je z dvema sošolcema s fakultete odpravil na ekspedicijo v Zambijo, kjer so dokumentirali prvi sončev mrk tega tisočletja. Z Mehiko je prišel prvič v tesnejši stik v četrtem letniku gimnazije, ko so imeli enkrat tedensko pouk angleščine z mehiškim učiteljem Julijem Martinezem. Veliko so se pogovarjali o Mehiki in mehiški kulturi. Prvič jo je obiskal v tretjem letniku študija, kjer je v poletnih počitnicah opravil enomesečno prakso na Inštitutu za fizikalne vede v Cuernavaci. Mesto, ki leži 70 kilometrov od Mexico Cityja, mu je

Mehiške specialitete so tudi Primož pri prehranjevanju z
ocvrtni črvi in jajca mravelj. mehiško specialiteto

postalo všeč. Po diplomi je pisal na mnogo univerz po vsem svetu. Profesor Tomaž Zwitter mu je poleg ZDA priporočal tudi Mehiko, kjer ima astronomija močno tradicijo in je na visoki ravni tudi na raziskovalnem področju. »Mehičani so na moje e-maile prijazno odgovorili in dokaj hitro smo našli skupni jezik. Tako sem približno mesec dni po tem, ko sem diplomiral, že odpotoval v Mehiko in začel z magistrskim študijem. Ker sem dve leti prej že obiskoval tečaj španskega jezika, mi ni bilo težko začeti življenja v povsem drugačnem okolju. Tudi študij poteka v španskem jeziku.«

Magisterij je potekal dve leti, magistriral je na univerzi Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM). Trije semestri v obliki predavanj in izpitov, v četrtem pa so imeli na izbiro ali magistrsko nalogo ali zaključne izpite. V obeh primerih dobiš naziv Maestro en Ciencias (Astronomía) - magister naravoslovnih znanosti (Astronomija), vendar samo opravljeni zaključni izpiti so pogoj za vpis na doktorski študij. Primož se je odločil za slednje. Sedaj, na doktorskem študiju, se posveča raziskovanju na astronomskem inštitutu Instituto de Astronomía. Ukvarja se z raziskovanjem mladih zvezd oz. curkov snovi, ki jih oddajajo. »Mlade zvezde v določeni fazi oddajajo snovi v obliki curkov. Ti curki potem tvorijo objekte, imenovane Herbig Haro (HH). Če bi te objekte dobro razumeli, spoznali njihov nastanek, strukturo, bi se lahko naučili marsikaj o fiziki razvoja zvezd v njihovi zgodnji fazi. Moje delo je sestavljeno iz teoretičnega dela, kjer se ukvarjam z računalniškimi simulacijami teh objektov, ter opazovalnega dela, v sklopu katerega konec septembra odpotujem za dva meseca na Havaje, kjer bom sodeloval s skupino z University of Hawaii.« To je tudi področje, iz katerega bo mag. Primož Kajdič doktoriral.

Domov se rad vrača

Da bi se iz zvezd dalo napovedati prihodnost, logično – ne verjame. Svoje prihodnosti ne načrtuje podrobno vnaprej. Če bo živel v Sloveniji, bo to verjetno Ljubljana. »Če pa bom ostal v tujini, pa načeloma nisem izbirčen. Sam bi izbral latinsko državo zaradi kulture, družbe, odprtosti in sproščenosti ljudi. V Mehiki sta trčili stara indijanska kultura (Azteki, Maji) s špansko/evropsko kulturo. To se pozna na vsakem koraku, v arhitekturi, okrasih, nakitu, navsezadnje tudi v prehrani. Ekonomsko pa je Mehika nekoliko za Slovenijo, ampak ne dosti.« In dodaja, da mu tam pravijo, da je Slovenec z latinskim priokusom ali tudi, da je »Chilango«, kakor se tipično imenujejo prebivalci Mexico Cityja. Domov, v Mursko Soboto, kjer je bil leta 1978 tudi rojen, se zelo rad vrača. Pride dvakrat na leto za en mesec. »Posebni občutki so, ko po dolgem času zopet prideš v domači kraj in se srečaš z družino in prijatelji.«

Iztok Štefanec

»Ferenc Gyurcsány mondja le!«

V Budimpešti že vse od minule nedelje potekajo protesti, na katerih udeleženci zahtevajo odstop predsednika vlade Ferenc Gyurcsány. Nekaj več o aktualnem dogajanju v sosednji državi smo zapisali na drugi strani Vestnika, fotografije v Peni pa naj vam pričarajo razpoloženje z mirnih demonstracij.

Protestniki, dobro založeni z zastavami in transparenti pa tudi majicami (Odstopi. Ne boj se. Ne bo bolelo, Kdor laže, ta krade ...), so nenehno skandirali: »Ferenc Gyurcsány mondja le!« Torej, predsednika vlade so pozivali, naj odstopi.

V Budimpešti pa tudi v nekaterih drugih madžarskih mestih so med protestniki tudi člani skrajne desničarske Madžarske stranke resnice in življenja (MIÉP).

Silva Eöry

Na Trgu Lajosa Kossutha se je znašla tudi »luknjasta zastava« iz revolucionarnega leta 1956. Med vstajo so namreč iz zastave izrezali grb s komunističnimi simboli. Duh madžarske revolucije 23. oktobra 1956, ki jo je novembra brutalno zatrla sovjetska vojska, pa je prisoten tudi zdaj, so poudarjali mnogi protestniki, med drugim tudi znani arhitekt Imre Makovecz, ki je naredil načrt za lendavski kulturni dom.

»Meztelen a király!« ali »Cesar je gol«. Andersenova pravljica o Cesarjevih novih oblačilih je na Madžarskem aktualna tudi danes.

Dogajanje pred madžarskim parlamentom mineva tudi v znamenju predvolilnega boja. V središču mesta, kjer je tudi mnogo tujih turistov, na bližajoče se lokalne volitve, ki bodo v nedeljo, 1. oktobra, opominjajo le predvolilni plakati.

Ivan Camplin,

častni kanonik

Nedaleč od Srebrnega brega, v Martinju, danes skromno živi svoje bogato življenje. Razmišljajoč, bister, še vedno pronicljiv. Enainsedemdeset let je, od svojih petindevetdesetih, opravljal dušno pastirsko delo.

Na kateri postaji njegove poti naj se ustavimo, da bi ga bolje spoznali. Morda pri njegovih koreninah. Oče Ivan je bil lončar. Celo podnačelnik Lončarske zadruge in dejaven v Slovenski ljudski stranki. Ženo je spoznal v Ameriki. Tam sta se tudi poročila. »Bil je pošten in pravičen mož,« je zapisal domači časopis ob njegovi smrti. Bogate življenjske izkušnje je zanesljivo prenesel na mladega Ivana. Sam pravi, da so bila otroška leta lepa in srečna.

Z Vilkom Novakom se je srečal v gimnazijskih letih, ko je ta stanoval pri ujcu, župniku Ivanu Baši. Nova širina, nov vpliv. Verjetno so bile odločilne očetove besede ob začetku šolanja: »Priden moraš biti in morda boš postal celo duhovnik.« Življenjepis sv. Janeza Krstnika je bil med prvimi knjigami, ki jih je prebral v gimnaziji. Ta veliki prerok ga je navdušil, postal mu je vodilo v življenju.

Novo mašo je imel 14. julija 1935 v Bogojini. Bila je lepa, vendar brez zunanjega blišča: brez primicije in brez fotografra. Leta 1938 je odšel med izseljence v Francijo, pomagat ohranjati vero in slovenstvo. Dušnopastirsko delo je opravljal tudi za tamkajšnje Hrvate. Obiskoval je naše ljudi,

To je on

Zgodba z naslovnice

krstil, poročal in spovedoval jih je ter navezal stike z mnogimi Francozi, ki so ga pozneje obiskovali v Dobrovniku in tudi še v Martinju. V Parizu se je družil in prijateljeval s številnimi pomembnimi slovenskimi sodobniki.

Leta 1940 je postal tajnik škofu Tomažiču v Mariboru. Za njim je najbolj žaloval Klekl, saj je tako izgubil zanesljivega sodelavca in izvrstnega urednika Novin. Pisarniško delo pa ni ustrezalo njegovi široki duši in kmalu je spet pristal med verniki.

Tudi zanj je bilo medvojno obdobje burno. Dogovarjanje s komunistom Štefanom Kovačem bi ga skorajda stalo življenja. Ker sošolca ni prijavil, je dobil pet let ječe. Po vojni je v Dobrovniku župnikoval trintrideset let. Osem let je bil priljubljen kaplan porabskim Slovencem na Gornjem Seniku. Številne naloge in zaposlitve je dokončno odložil leta 2001.

Vegasta hišica pod kapelo Srca Jezusovega in Srca Marijinega deluje pravljeno. Tudi gospod Camplin, ko sedi pred njo s Svetim pismom v roki in gleda dol v svoj vinograd, deluje tako. Če bi me kdo vprašal, kako si predstavljam svetnika, bi verjetno rekel (to zdaj gospodu Camplinu prav gotovo ne bo všeč): »Pojdi gor in si ga ogledaj!«

Joseph Maria B.

Zgodbe

ki jih piše
življenja

Margit Most,
farmaceutka

Po 75 letih v svoj rojstni kraj

Bilo je prejšnji mesec v Beltincih, ko je iz avtomobila z madžarsko registrsko tablico izstopilo pet ljudi, ki je radovedno opazovalo kraj med beltinsko Ladislavovo cerkvijo, občinsko stavbo – nekoč malim gradom – in parkom. Tujci so pri mimoidočih zbujali pozornost. Med njimi je najbolj izstopala starejša gospa, ki je z

zadovoljstvom, vitalnostjo, presenečenjem in hkrati domačnostjo na obrazu zrla v okolico. Mogoče bi kdo dejal, sodeč po njenem videzu in življenjski energiji, ki jo je izžarevala, da je kaka upokojena gledališka igralka. Spet drugi, da je kaka graščakinja ali potomka beltinskih grofov, predvsem po pedantnosti, in ker je govorila s svojimi v madžarskem jeziku. Ta ženska ni bila ne eno in ne drugo, ampak je bila to upokojena farmaceutka, Margit Most – Urbanyi, nekoč rojena v Beltincih. Po naključju je našel name, se mi predstavila, me povprašala o kraju in jaz sem ji z veseljem odgovarjal. Še več, začel sem jo spraševati in dobil sem presenetljivo zgodbo, ki jo je napisalo življenje. Njeno zadovoljstvo »spet doma« ji je bilo brati z obraza, ko je s sentimentalnostjo opisovala stari kraj in se spominjala podrobnosti časov, ko so bile ceste še makadamske.

Po nekaj besedah, ki sva si jih izmenjala, mi je dejala, da je nepopisno vesela, da je spet v Beltincih. Gospa Most je začela govoriti v prekmurščini, obenem pa obvlada tudi knjižno slovenščino.

»Torej, rodila sem se 22. februarja daljnega leta 1921 v tako imenovanem malem gradu v Beltincih, ki je bil nekoč last grofice Marie Zichy. Veste, ona je bila dobra ženska. Moj oče je bil Rudolf Most, mama pa Margit Saruga, rojena v »Felsőlendva« oziroma v Gornji Lendavi, Gradu na Goričkem. Njena starša in moja stara starša sta bila Frigyes Saruga in Irma Hary. To je bila lekarniško-medicinska družina. Moj oče je imel sestro Mario, ki se je poročila s soboškim lekarnarjem Belo Bölcsem. Verjetno vam je znano, da je bila Bölcseva lekarna v »varašu« na zelo dobrem glasu. Leta 1894 je lekarno v Murski Soboti prevzel Bolcs, »Bela bači«, kot sem ga klicala, in jo leta 1896 preseil v novo stavbo v Glavni ulici, kjer je delovala do novembra 1971. Zgrajena in opremljena je bila namensko z zelo lepo in bogato najsodobnejšo opremo. Stilno pohištvo je bilo izdelano po okusu Dunaja.

Žal je družina Bolcs v Murski Soboti končala na tragičen način. V čast mi je, da sem se jih danes lahko spomnila na soboškem pokopališču in postala pred njihovo grobnico. Obiskali smo tudi Gornjo Lendavo ali Grad na Goričkem, od koder je izvirala moja mama.

Moja dobra starša sta se v Beltince preselila po prvi svetovni vojni, tam nekje leta 1920, kajti oče je prevzel Szepesyjevo lekarno, kjer je delal, mama Margit pa mu je pomagala. Potem sem leta 1921 na svet prišla jaz in mama se je bolj posvetila meni.

Moje otroštvo v tem kraju je zaznamoval nekoč bister potok Črnc, kamor sem metala kamne in v vodi brala svojo prihodnost (smeh). Kamenčke je voda obračala, jaz pa sem zajadrala v življenje. Sedaj vidim, da je potok že skoraj usahnil. Vrnila sem se natanko po petindevetdesetih letih, kajti v toplem letu 1931 se je moja družina preselila v Salgotarjan na Madžarsko, kjer je bila očetu obljubljena nova služba.

Medtem nikoli niste bili tu?

»Prav nikoli. Nobena ptica nikoli ne pozabi kraja, od koder je vzletela, kjer se je izlegla, tako tudi jaz nisem pozabila kraja, kjer sem bila rojena in kjer sem preživljala svoje otroštvo. Tudi slovensko še vedno znam, saj jezika človek nikoli ne pozabi. Moja pomladna leta v Beltincih so bila čudovita, spominjam se jih, kot da bi vse bilo včeraj, a danes je vse drugače. Tistih ljudi, ki so takrat tu živeli, je verjetno zelo malo – odšli so k večnemu počitku. Tako sta se poslovila tudi moja zlata starša. Kaj hočeš, takšno je pač naše življenje. Človek se mora sprijazniti s tem, kar ga v življenju čaka. Edinega Beltinčana, ki sem ga po našem odhodu srečala, je bil Panči, tako smo ga klicali, njegovo pravo ime je bilo Elemir Szepesy. On je v Budimpešti študiral farmacijo tako kot jaz. V njihovi hiši je imel moj oče lekarno in presenečena sem, da ta hiša stoji še danes, prav takšna je kot nekoč. Drugo je danes v Beltincih skoraj vse drugače, kot je bilo, čeprav je bilo nekoč tu lepo živeti. No, tudi moja rojstna hiša je tudi ostala takšna, kot je bila. Ponosna sem, da sem rojena Beltinčanka.«

Kaj so vam prinesli kamenčki, ki ste jih nekoč metali z mosta v Črnc?

»V življenju je bilo mnogo vzponov in nešteto padcev, vendar sem bila vedno dovolj močna, da sem se postavila na noge in se borila za zmago. Na budimpeštanski univerzi sem končala študij farmacije z željo, da bi po očetu prevzela zasebno lekarno, ki ni bila majhna in bi bilo v njej dovolj dela. Po drugi svetovni vojni so se naši družini pisali slabi časi, kajti lekarno, ki jo je oče kupil, so nam nacionalizirali.

Margit po 80 letih na studencu, na katerem se je nekoč že fotografirala, v ozadju njena rojstna hiša.

Kdo pa so ti mladi fantje?

Maturo smo jemali resno

Junija je minilo 65 let, ko bi morali maturanti letnika 1940/41 praznovati ta visoki jubilej. Bili smo generacija, ki je v šolskem letu 1937/38 doživela uresničitev želje naše pokrajine: poddržavljanje gimnazijskih oddelkov višje stopnje in s tem postopno ukinjanje samoupravne gimnazije. Postali srno dijaki višje stopnje Državne realne gimnazije kneza Koclja v Murski Soboti. V razredu nas je bilo 40, 31 fantov in 9 deklet.

V nemirnih letih pred II. svetovno vojno smo doživljali marsikaj. Jože Potokar, profesor matematike, je z nami živel in preživljal vsa ta leta kot razrednik – oče razreda.

V spominu nam je ostal profesor Friderik Žorga, mlad profesor matematike, odličen športnik in tudi pesnik. S profesorjem Jankom Liško smo prekolesarili Prekmurje in Prlekijo. Profesorja Vlado Močan in Marij Hvala, zgodovinarja, sta ob izbruhu II. svetovne vojne aprila 1941 s svojimi podpisi na razrednih spričevalih osmega razreda omogočila, da smo prišli do veljavnih dokumentov in seveda sta nam vrnila ves zbrani denar, ki smo ga vneto zbirali za maturitetni izlet v Beograd. Ob podpisu pakta z Nemčijo smo dijaki odšli na soboške ulice in vzklikali znano geslo: »Bolje rat, nego pakt!«

Preživeli smo učenje treh tujih jezikov: nemščine, francoščine in latinščine (vzemi vilus in pojdi gnoj kidius).

In strogo hora legalis. Preživeli smo prepovedi ogledov filmov. Svojo dejavnost smo končali z uprizoritvijo Nušičevega Dr. Plese za valetu smo vadili ob nedeljah popoldne v mali dvorani Sokolskega doma pod strokovnim vodstvom profesorja Tineta Benedičiča ob zvokih zabavnega orkestra dijakov gimnazije in ekonomske šole. Vesele na valeti smo s posebnim dovoljenjem ravnatelja lahko podaljšali do druge ure zjutraj, ko smo v spremstvu staršev odšli domov.

V maju in juniju leta 1941, že pod madžarsko oblastjo, smo obiskovali pouk v prostorih ekonomske šole in, se učili zemljepis in zgodovino Madžarske, nato pa opravili zrelostni izpit še iz matematike, nemščine ali francoščine. Ocene drugih predmetov so bile vpisane v diplomu razrednega spričevala osmega razreda. Maturo smo hoteli proslaviti s skromno večerjo v gostilni Benko. Še pred njo smo zapeli Zdravljico in že čez čas so prišli orožniki ter nas napotili domov.

Iz naših vrst je zrastle klana skupina fantov in deklet, udeležencev NOB. Imamo dva narodna junaka: Daneta Šumenjaka - Mirana, ki je padel oktobra leta 1944 na Vaneči, in Eda Brajnika, ki je bil deset let naš sošolec in je maturiral v Ljubljani. Štirje sošolci so padli v bojih in taboriščih med vojno: Dušan Cimperman, Stanko Šerbec, Franc Šumak Franc in Vlado Lušin. Vojne se je aktivno udeležilo osem sošolcev. Med njimi sva bili tudi dve dekleti: Slava Mihelič - Skledar, ki je ob koncu vojne za las ušla smrti (ob streljanju talcev v Črnskih mejah), in jaz, ki sem se vrnila iz Lackovega odreda.

Nekateri so se uveljavili v javnem življenju. Še vedno sta živa dr. znanosti kemik Mirko Čeh in ekonomist dr. Jože Rues. Drugačna je zgodba dr. Franca Bukviča, ki je svoj doktorski naslov pridobil v Gradcu, nato študiral še v Ameriki in doktoriral iz filozofije (nemška literatura). Bil je zaposlen na eni od ameriških univerz. Uveljavil se je s svojima literarnima

Maturanti letnika 1940/41. Zadaž: Štefan Domjan, Dušan Vutkovič, Štefan Gruškovnjak, Jožef Koren, Julij Bôlcs (s soprogo), Franc Šumak. Spređaj: Marjan Urek, Franc Bûkvič, Mirko Čeh, Jože Rues, Dragica Juteršnik, župan Gerenčer, ki jih je takrat sprejel, in Marija Gregorič.

deloma Vojna in revolucija in Ljudje iz Olšnice ter mnogimi novelami. S svojimi sošolci si je dopisoval, leta 1991 (po osamosvojitvi) pa se je srečanja prvič udeležil. Takrat je prvič prišel na srečanje tudi Julij Bôlcs, sicer sin znanega predvojnega lekarnarja. Ludvik Čisar je študiral v Budimpešti. S svojim znanjem elektroinženirja je bil odgovoren pri gradnji avtomatske električne centrale v Zagrebu. Umrl je že leta 1981. Medicinski znanosti so se posvetili trije sošolci: dr. Štefan Gruškovnjak, dr. Štefan Varga in Miran Celestina. V farmaceutski krogi je zajadrala Mima Gregorič, Alenka Kovačič pa je svoj delovni cikel končala v zdravstvenem laboratoriju. Jože Koren - Vurci se je uveljavil kot odgovorni urednik Primorskega dnevnika v Trstu. V odgovornem poklicu učitelja se je znašlo kar pet deklet, za teologijo pa se je odločil Štefan Zver, bolj znan kot pater Ciril v kartuziji Pleterje. Tam se nas je leta 1987 srečalo 12 sošolcev in profesor Žorga.

Skupaj smo imeli 15 srečanj. Prvo srečanje, desetletnico, smo imeli leta 1951 v Ljubljani pri Figovcu. Ob 45. obletnici smo ugotovili, zbrani v zgradbi nove gimnazije, da nas je od skupno 40 maturantov živih še 17. Profesorji so se radi udeleževali srečanj. Ob 50. obletnici jih ni bilo več. Letos, ob 65-letnici, bi se dobili že 16. Živi nas še pet sošolcev. Bili smo generacija maturantov, ki je s svojim znanjem in delom opravičila obstoj Državne realne gimnazije kneza Koclja v Murski Soboti.

Dragica Niševicer - Juteršnik

Margit Most s svojo družino v Beltincih

To je bila neverjetna izguba za mojega očeta, ki je bil s srcem in dušo navezan na novo stavbo, v kateri je opravljal svoje delo. Takšne bolečine ni prenesel, zaradi tega je leta 1951 umrl v veliki žalosti. Mama je ostala vdova do svoje smrti pred trinajstimi leti.

V vsaki vojni se mešajo in tavajo ljudje. Tudi jaz sem v njej taval kot bolničarka oziroma nekdo, ki pomaga ranjencem. Povem vam, da se v vsakem boju rodijo ljubezni, in tudi v meni se je vnela iskrica, ki je zažarela s podobno iskro mladega in lepega zdravnika, doktorja Bele Urbanyija, rojenega leta 1912 v stari plemiški družini na Slovaškem. Jaz in Bela sva se poročila in najin srečen zakon v težkem komunizmu sta nama obogatila dva otroka Katalin in Istvan.

Skoraj se ne zavedam realnosti, da sem iz mojih Beltincev odšla kot dekletce, ki se mu še sanjalo ni, kaj pomeni življenje, a glej, prihajam kot prababica, že vnuki imajo potomstvo. Čas – to je nekaj tako čudnega ...

Moj ljubljani Belek je umrl leta 1986. Živim pri hčerki Katalin in njeni družini, a tudi v središču Budimpešte imam stanovanje, kjer se prav tako rada zadržujem.

Po 75 letih sem prišla v svoj rojstni kraj s hčerko Katalin in njenim sinom Tamasom ter njegovima otrokoma Kristianom in Kiro. Tamas živi v mestu Matraterenye, njegov brat pa v Budimpešti in je oče Kirge in Benedeka.

Se boste še vrnili v Beltince?

»Seveda!«

Kdaj?

»Če bo vse po sreči, potem naslednji mesec.«

Res je gospa Margit Most v septembru še prispela v Beltince, se nadihala zraka in si zadala, da bo spet prišla v kraj, odkoder ima spomine brez madežev skrbi. V beltinskem parku se je sprehodila po medicinskem in lekarniškem muzeju, kjer so med drugimi razstavljeni eksponati, ki so nekoč pripadali družinama Bôlcs in Most.

Bojan Zadravec

Lagali smo van vgojno, pounje pa večer so pravli premije. Pa si šli demonstranti na ulice, pa so prekinoli program nacionalne televizije. Pa so malo avtoje vužigali, pa policijo so bili. Falaboug, ka se se tou godij f Pesti. Na Mađarskon. Štera je tuj notri v Evropskoj uniji. Samo tak poštenoga premijeja pa nema nanč ena država na svejti. Te je edini priznal – kakša je funkcija politike. F pravon momenti se pravo stvar zlagati. F strokovni krougaj se takšemi načini vladanja pravi demokracija. Ka si lejko sakši Lujzek, pa Pepika zbereta svojega Đančija ali pa Mariško za svojega kandidata. Vej ga, jo poznata, da je še mal(a) bil(a). F šouli njemi je nej glij šlo, te se je pa nekaj znajšo. Pa je nika nej mogo doseči, te je pa odkril, zakoj se je spoj rodil. Za politiko. Zatou, ka de služjo narodi – malomi človeki. Ka de se tisto ka si lidje želejo, on napravo. V 21. stoletji majo mali lidje – male želje. Želejo si vodovoda, ceste, kanalizacije, nove vežice, kakše ceste, ulične razvetljave. Pa kakše korine na javni površini. Kolesarske steze pa telovadnice, pa šoule, tou so že velke želje. Pa če njin kandidat tou obeča, te pa boukšega človeka nega. S ten ka se te želje župani izpolnjujejo s pejnzami štere te ka ga zvolijo prispevajo v občinski proračun prejk dohodnine, pa drugi pristojbin, pa če še malo država coj da, nej trbej nika drugoga ka zbereš svojega kandidata. Če se pa kakša investicija zavleče, pa je za tou v nikšen primeri nej odgovoren župan, liki je tou bil splet nesrečnih okoliščin. Pa ka van ostane, volte toga ka je zaj. Ka bi kakšega novoga, tisti še pojma nede mel zakoj se ide. Pa nanč nikoga ne pozna. Pa nikdar je nej nanč kave spil z nikin od tej ka so sprovajali investicijo. Če de van pa za en čas žal, se pa sprijaznite z dejstvom, ka je vaš župan nika drugoga nej kak volja naroda.

Ati mi je dal še par nasvetov za županske kandidate: mujlite se, brijte se (moški po obrazi, ženske po nogaj), (na fuzbalske tekne ite, na sakšo štera se v vašoj občini spila), (smejte se sakšoj mamci pa dedeki, rokou dajte sakšomi koga srečate, čiglij je nej z vaše občine – ja što bi je pa naj se pozno, najmenje 700 – 800 krat na den), (bougneđaj ka bi nej šli na kakši prevzem novoga gasiliskoga vozila), (mladin v vašoj občini v

naslednjon mandati obečajte dvakrat več pejnzej, pa nove prostore), fajm bi bilou če bi kakšo drejvo posadili, ka de bar ta rasla, od čijste srakice pa anzuga nanč gučo nemo, (na soočenja zemte sebof 5 do 10 vaši lidi, ka do samo tou gučali kakši supermen ste, se drugje kandidate pa naj doj poplūvajo, pred soočenjon njin točno raztalajte navodila, kak pa ka trbej hvaliti pa ka pkivati – tou prevrte ka se ne bi šteri f prevolkoj ihti zmejšo, pa kaj božnoga od vas gučo, (obiščite najstarejšo občanko), z biciklin se parkrat pelajte gor pa doj po varaši ali pa po vesi f šteroj je vaša občina, občinsko glasilo naj izide najkesnej 7 dni pred volitvami, v njen pa vij na najmenje 18 slikaj, na enoj sliki ste lejko v batašaj kak pomagata pri spravili kukorce, ali še boukše če jo te jo lupali, če mate zdrave zobe,

je kaže na sakšoj sliki, slikajte se z vašin strankarskin šefon, s kakšikoli ministron, te nej mus ka je točno iz vaše stranke, ne pozabte se pokazati na kakšoj otvoritvi razstave, čiglij nemate pojma za koj se ide, naj vas spoznajo tudi s toga kraja, kakši intelektualec ste, če de pred volitvami kakša gledališka predstava – udeležba obvezna – f prvoj vrsti, da pridete v dvorano, med zadnjimi, poglente malo po dvorani s ken si talate

radosti kulture. Še bi se kaj najšlo. Samo če van je pa tou nej zadosta, ste pa rejsan nejsposobni za tou funkcijo.

No se smo že preživeli f toj našoj svobodnoj, evropskoj Sloveniji, pa mo te lokalne volitve tudi. Malo san mel nevoule s pojmon lokalne. Pa san si tak san pr sebi razložo, ka tou gvušno prijde od toga ka nešterni kandidati pa obstoječi župani radi ločejo.

P.O. Posebno opozorilo

Se ka ste tū meli priliko prešteti, je plod moje domišljije, nej mi je nanč eden kandidat, pa nanč ena stranka, niti z okof trepnola, pa nej vplivala na tou pisanje. Se osebe, ka nastopajo, so zmišlene, lejko bi pravo pravlične. Sakša podobnost s kenkoli je nenamerna pa samo naključna.

Lipou vas pozdravlja vaš

VANEK

Svet
digitalnih
tehnologij

Druga generacija iPoda Z našega štedilnika

Steve Jobs, prvo ime najbolj znanega »jabolka« na svetu, je 12. septembra predstavil novo generacijo trenutno enega najpopularnejših prenosnih multimedij-kih predvajalnikov – iPod.

Apple je predstavil novosti za iPod, nano, Shuffle in tudi za aplikacijo iTunes. S tem korakom se Apple želi približati našemu vsakdanjiku in ponuditi naprave, ki jih lahko uporabljamo povsod. Novost prihaja kot odgovor na vedno večjo konkurenco drugih proizvajalcev majhnih multime- dijskih predvajalnikov.

Novi iPod ima boljše slušalke, svetlejši ekran in vzdržljivejšo baterijo (3,5 ure/prej dve uri). Več bo prednaloženih iger, ki se

Ethernet, komponentni video, audio konek- tor, HDMI, RCA. Napajalnik bo že vgrajen, kar bo odstranilo z napajalnega kabla veliko »opeko«.

Ponudba majhnih multimedij-kih nap- ravic se, kot vidimo, vsak dan povečuje. Te so čedalje manjše in zmogljivejše. Apple je postavil s predstavitvijo prvega iPoda visoke standarde. Sedaj so ga podjetja, kot so Sandisk, Creative, Samsung, iRiver in druga, že dohitela. Nova generacija iPodov je tako odgovor, ki bo uporabnikom lahko prinesel še več zadovoljstva ob mobilnem spremljanju glasbe in videa.

Dr. Matej Gomboš

jih da tudi dokupiti po pet dolarjev za eno. Največja novost je povečanje zmogljivosti vse do 80 GB.

Nov je tudi manjši iPod nano, ki ima sedaj aluminijasto ohišje, kar naj bi izboljšalo odpornost za praske. Ekran je za 40 odstotkov svetlejši. Baterija naj bi vzdržala 24 ur, kar je deset ur več od predhodnika. Novi modeli bodo glede na zmogljivost ločeni po barvah: srebrna (2 GB), modra, rožnata in zelena (4 GB) in črna (8 GB). Tudi najmanjši predvajalnik iPod Shuffle je postal še manjši in ima kovinsko ohišje namesto dosedanjega plastičnega. Ima 12-urno baterijo. Na voljo bo le z zmogljivostjo 1 GB.

Novost je tudi nova verzija aplikacije iTunes 7, ki naj bi konkurirala Windows Media Playerju 11. Izboljšan je uporabniški vmesnik z novimi pogledi. Lažja bo sin- hronizacija z iPod-om.

Novosti so tudi v iTunes Music Store, ki sedaj vsebuje vse televizijske oddaje v višji ločljivosti (640 x 480). Povečan je tudi nabor oddaj. Velik dodatek je tudi dostopnost filmov. Apple se je pri tem povezal s kar nekaj studii iz Hollywooda (predvsem Disney), ki bodo poskrbeli za filme v omenjeni višji ločljivosti in kakovostnem digitalnem zvoku.

Kot zadnja novost je brezžična naprava, trenutno imenovana iTV, ki bo omogočala povezavo s televizorjem. Filme in oddaje z iTunesa bo mogoče brezžično (prek stan- darda 802.11) prenesti na televizor in si jih tam ogledati. Prav tako bo imel iTV več vmesnikov za povezovanje, kot so USB,

Kostanjeva juha s šampinjoni

200 g kostanjev, 100 g šampinjonov, 1 l zelenjavne osnove, 80 g sesekljane šalotke, strok česna, 30 g parmezana, 30 g olja, sol, poper, sesekljan peteršilj

Na olju prepražimo sesekljano šalotko in česen, dodamo kuhane in olupljene kostanje ter na drobne kocke narezane šampinjone. Prilijemo zelenjavno osnovo in kuhamo približno 10 minut. Dodamo nariban parme- zan in vse skupaj dobro zmeljemo z mešalni- kom, da dobimo srednje gosto kremasto juho. Na koncu dodamo še cel kostanj in ponudimo s posušeni kruhovimi kockami.

Srnini fileji po gozdarsko

800 g srninega fileja, 50 g čebule, 100 g jurčkov, 60 g prekajene slanine, 40 g olja, 50 g sladke smetane, strok česna, 2 dl mesne osnove, ščep timijana, ščep zdrobljenih brinovih jagod, ščep rožmarina, sol, mleti poper

Iz srninega stegna narežemo majhne fileje ter začnimo s soljo in poprom. V primerni ponvi segrejemo olje in fileje z obeh strani lepo popečemo. Vzamemo iz ponve in prih- ranimo na toplem. Na preostali maščobi pre- pražimo sesekljano čebulo, dodamo na drob- ne kocke narezano slanino in nato še na lističe narezane jurčke. Nekaj časa pražimo, nato zalijemo z mesno osnovo, začnimo in damo fileje nazaj v omako, da se zmechajo. Na koncu omaki dodamo sladko smetano in še malo prevremo. Srnine fileje zložimo na krožnike in prelijemo z omako. Zraven lahko serviramo še popečene jabolčne rezine.

Zavitek iz bučk in kaše

Testo: 200 g moke, pol žličke soli, 1 beljak, pol žlice olja, voda po potrebi

Nadev: 200 g ajdove kaše, 2 jajci, 2 dl kisle smetane, 350 g rumene buče, 80 g masla, sol, mleti poper, ščep majarona

Kašo operemo in skuhamo v slanem kro- pu. Odcedimo in ohladimo. Posebej zmešamo smetano, rumenjake in naribane bučke, iz ka- terih pred tem iztisnemo vodo. Dodamo sneg beljakov, kuhano in ohlajeno kašo ter začini- mo. Iz sestavin za testo zamesimo vlečeno tes- to. Spočitega razvlečemo, enakomerno na- mažemo z nadevom, pokapljamo z raztoplje- nim maslom in zvijemo v zavitek. Zavitek položimo na namazan pekač in pečemo 45 minut pri 180 stopinjah Celzija. Zavitek po- nudimo kot samostojno jed ali kot prilogo.

Danijel Kozar,
vodja kuhinje
v hotelu Ajda
Terme 3000

Zeljna solata z gorčično omako

400 g svežega zelja, 50 g sesekljane čebule, 1 čajna žlička gorčice, 3 stebila zelene, 80 g korenja, 50 g rozin, 80 g majoneze
Gorčična omaka: 4 žlice olivnega olja, 2 žlici vinskega kisa, 1 žlica limoninega soka, 1 žlica gorčice, pol žlice sladkorja, sol, mleti poper

Zelje narežemo na tanke rezance in damo v veliko skledo, dodamo polivko, sesekljano čebulo, gorčico, sol in poper. Vse skupaj dob- ro zmešamo, pokrijemo in postavimo za ne- kaj ur v hladilnik. Ko se zelje marinira, do- damo tanko narezano zeleno, naribano ko- renje in rozine. Primešamo še majonezo, pok- rijemo in še za eno uro postavimo na hladno. Preden ponudimo, po potrebi še solimo in začnimo.

Jabolčni kolač z grozdiem

150 g masla, 100 g sladkorja v prahu, 1 vanilin sladkor, 2 jajci, 300 g moke, 1 čajna žlička pecilnega praška, 1,3 dl mleka, 5 jabolč, 50 g rozin, 200 g grozdja, 40 g sladkorja, ščep cimeta

Smetanov preliv: 3 jajca, 2 dl kisle smetane, 50 g sladkorja, 1 vanilin sladkor

Jabolka olupimo, razrežemo na četrtine in odstranimo pečke. Jabolka narežemo na lističe in pomešamo z rozinami. Maslo penasto mešamo s sladkorjem v prahu, vanilin sladkorjem in jajci. Dodamo moko, pecilni prašek in mleko. Testo namažemo na pomaščen in pomokan pekač približno dva centimetra debelo. Po testu porazdelimo jabolka in grozdje ter potresemo s cimetom in sladkorjem. Pečemo v pečici 20 minut pri 180 stopinj Celzija.

Za smetanov preliv ločimo beljake od rumenjakov. Rumenjake gladko zmešamo z vanilin sladkorjem in kisljo smetano. Beljake stepamo, dodamo kristalni sladkor in stepa- mo v trd sneg. Sneg rahlo vmešamo v zmes iz rumenjakov in kisle smetane ter prelijemo po kolaču. Pečemo še približno 20 minut, da se vse skupaj speče do konca. Ko se ohladi, narežemo na poljubne kocke.

Pripravljenost

»Življenje ne zahteva od nas, da smo najboljši – le da se trudimo po svojih najboljših močeh.«

H. Jackson Brown ml.

Skrivnost sposobnosti spreminjanja tiči v pripravljenosti na spremembe. Če želimo iziti iz krogov, v katere smo ujeti, moramo najprej prepoznati vzorce, ki nas zadržujejo tam. Nato pa se lahko lotimo osvobajanja starih navad.

Dr. Cherié Carter - Scott je prepričana, da če se resnično želimo spremeniti, bomo to izbrali in se obvezali, da se bomo za to trudili. Če pa nas pesti misel, da bi se mora- li spremeniti, se bomo za to odločili in nato čutili bolečino žrtvovanja. Če sledimo trenutnim težnjam, nasvetom prijateljev ali željam družinskih članov, se to kaže v odločitvah, če pa sledimo svojemu not- ranjemu glasu, ima to za posledico izbiro.

Morda je zelena sprememba, da bi mo- rali začeti telovaditi. Če si tega v resnici želimo, zato ker bomo potem bolj zdravi ali v boljši telesni pripravljenosti, potem to izberemo. S tem se tudi lažje obvežemo svoji novi navadi. Če pa smo prepričani, da bi morali telovaditi, da bi bil naš zunanji videz privlačnejši, se bomo za to najverjetneje odločili s pol srca in tako čutili, da se žrtvujemo vsakič, ko se bomo trudili telovaditi.

Dr. Cherié Carter - Scott trdi: ŽELJA vodi

k IZBIRI, kar vodi k ZAVEZANOSTI.

MORAL(A) BI vodi k ODLOČITVI, kar vodi k ŽRTVOVANJU.

Sandra je bila uspešna poslovna ženska. Za to, da je bila deležna takšnega uspeha v poslu, je delala vsak dan, in to pogosto pozno v noč. Ni si privoščila počitka, dokler je vsake toliko časa ni izdalo telo in je zbolela. Zgolj takrat je telesu ponudila možnost, da se odpočije in nabere novih moči. Ta vzorec je ponavljala več kot desetletje. Bolezni, ki so jo vedno znova prisilile, da si je vzela čas zase, so se nato razvile v alergijo in hudo astmo. Njene težave so bile vedno hujše in zato si je iz vsega srca zaželela spremeniti svoj način življenja. Izbrala je, da bo vsak dan nekaj časa namenila sebi. Tako je šla vsako popoldne na sprehod, kjer se je nadihala in očistila negativnih misli. Prav tako je tudi izbrala, da je nekaj trenutkov namenila sebi in svojemu notranjemu dogajanju. Med drugim je tudi izbrala, da bo več časa namenila družin- skim članom in prijateljem. Ker se je izbira odrazila v zavezanost spremembi, je nov način življenja Sonja dejansko zaživela. Bila je boljšega zdravja, še uspešnejša v poslovnem življenju in priljubljena pri svojih najdražjih. Vse to je v njej porajalo zadovoljstvo s samo sabo in življenjem. Dr. Cherié Carter - Scott predlaga, da se nas- lednjič, ko si prizadevamo, da bi kaj v svojem življenju spremenili, vprašajmo: »Koliko sem v resnici pripravljen(a), da to spremenim?« Če nam ne bo uspelo, se zanašamo na svoje prepričanje, da bi se morali spremeniti, in ne na svojo notranjo željo po tem.

Mag. Simona Šarotar Žižek

Čutne ustnice

Ustnice so ene od tistih pik na i, ki z vsako novo barvo šminke govore povsem drugačno zgodbo. So viden okras ust, ki imajo širše gledano močno simboliko. Usta so namreč odprtina, skozi katero gredo dih, beseda, hrana; so simbol ustvarjalne moči in še posebej vpihavanja duše.

Ambiciozne

Kariera je dandanes marsikateri ženski pomembna gonilna sila v življenju ali kar življenjski stil. Vsak dan je v dogovoru minut in sekund; ni časa za velike spremembe med sestanki ali srečanji. Vse bolj je cenjena hitra sprememba, ki ustvarja povsem drugačen videz. Ličenje postaja zanimiva metamorfoza. Iz dnevnega v večerni videz je dovolj minuta in mirna roka, ki drži šminke temnejše rdeče barve. Vse drugo lahko ostane isto; morda le plašč, ki si ga ogrnemo čez ramo, pove novo zgodbo. Zgodbo večne črne in tistih redkih trenutkov, ki postajajo spomini. Vsakič, ko si nadenemo ta plašč, se počutimo edinstvene že zaradi vseh spominov in udobja, ki nam ga je z njim prinesel.

Čutne

Redke med nami si upamo vsak dan na ulico z rdeče pobarvanimi ustnicami. Ne gre za to, da ne bi imele časa, niti za to, kaj bodo drugi rekli. Gre enostavno za to, da nas rdeča omejuje bolj kot druge barve, in tudi moda je bila kar

nekaj časa na strani bleščajih maziv. Marsikateri zobje so bili videti poleg bleščajih odtenkov optično bolj rumeni. Rdeča podpira brezhibnost, saj rdečila ne moremo nanašati kar tako.

Konec koncev je rdeča

barva ljubezni. Čutnost, ki je izražena z rdečo barvo, je direktna. Je že morda res, da sijaj na ustnicah deluje bolj subtilno, a komparacija z rdečo drznostjo je neprimerljiva.

Tatjana Kalamar M.

Bistvo je lahko očem nevidno

Na lekarniški tehnični

Sleherni dogodek se najprej spočne in nato sklene. Vanj se lahko vstopi in iz njega izstopi tudi na nestvaren način, a dejavno načelo, ki zveže začetek dogodka z njegovim koncem, ne more biti nikoli umišljeno. Upravičeno trdimo, da ni dogodka, če se ta v resnici ne zgodi. Dogodek je včasih težje izvedljiv, ker je njegov stvarni značaj prikrit.

Pri zdravstvenem dogodku nas zanima terapijski izid, ki nastane iz zdravila. Zdravilo je včasih le terapijski ukrep, da ne uporabimo neustreznega stvarnega zdravila; drugič je zdravilo nestvarno poreklo dodane vrednosti placebo učinka. Terapijski izid pa je tako objektivno kliničen kot subjektivno humanističen. Oglejmo si ga podrobneje.

Terapijski izid

Gospa Železnik pošlje sporočilo gospodu Kovaču. Gospodov odziv vpliva na njegovo duševno počutje, a dokler se nič ne pojavi zunaj njegovih misli, ostane dogodek brez kakršnega koli stvarnega izida. Tudi izidi pri zdravljenju z zdravili niso le stvarni. Bolnikovo zadovoljstvo, odvisno od kakovosti zdravstvenih storitev, in z njim povezana kakovost življenja že sodita v omenjeni okvir. Za tako imenovane humanistične izide izvemo šele posredno, potem ko bolniki svoje počutje izrazijo ali o njem spregovorijo, ko jih povprašamo. Humanistični izidi so ne glede na svojo subjektivno naravo za zdravstveni uspeh prav tako pomembni kot objektivni klinični izidi.

Terapijski izidi so stvarni, če pomenijo resnično spremembo obravnavane količine, na katero se deluje.

Klinični izidi so navadno nazorno opazni pri zdravljenju akutnih bolezenskih stanj. Denimo, acetilsalicilna kislina zatire glavobol in zbije vročino, vnetna oteklina

pa splahni s pomočjo obkladka. A nazornost ni nujna spremljevalka kliničnih izidov. Nasprotno, njen primanjkljaj je pogost, posebno še pri zdravljenju kroničnih bolezni. Ker nenazornost zmanjša razumevanje zdravljenja, bolnikovo sodelovanje pri jemanju zdravil oslabi.

Navedimo nekaj primerov. Zdravilni učinki se pojavijo z zamudo na začetku zdravljenja depresije. Antidepresivi postrežejo takoj le z neželenimi učinki, depresijo pa začnejo lajšati šele po dveh tednih zdravljenja. Nespodobno dejstvo, da je vse ostalo tako, kot je bilo prej, ali se je celo poslabšalo, lahko privede bolnika do neupravičene odločitve, da opusti zdravljenje.

Ko si bolniki z zvišanim krvnim tlakom uredijo tlak, pogosto nehajo jemati antihipertenzivna zdravila, saj menijo, da krvnega tlaka ni treba več urejati, potem ko je enkrat znižan.

Podobno bi bolnik lahko razsodil po normalizaciji koncentracije hormonov pri motnjah v presnovi. Tako ravna nekateri astmatični bolniki, ki opustijo preprečevalna zdravila, kadar se astma potuhne. Ukrep se izkaže za napačnega, saj se vnetni proces razvija naprej in bolezen kaj kmalu izbruhne siloviteje kot kadar koli prej.

Prekinitev antibiotične ali antimikotične terapije po navidezni odstranitvi povzročitelja okužbe je še pogostejši pojav, ki priča o prikritem kliničnem izidu.

Pri preprečevanju akutnih motenj zavesti pri epileptikih je klinični izid nekaj, kar se ne zgodi.

Zelo pogost primer je odpravljanje kronične bolečine z jemanjem analgetikov po potrebi, kjer se ponevedoma dovoli, da se bolečina razplamti ob premajhnih in prereditkih odmerkih zdravila.

V luči nazornih stvarnih izidov je tudi težko razumeti preventivno zdravljenje, denimo cepljenje zoper gripo, za katero se pozneje izkaže, da obide deželo.

Nejasnost je botra slabega zdravljenja. Nesporazumom, ki imajo za posledico neuspešno zdravljenje, se izognemo tako, da zdravstveni izvajalec s partnerskim odnosom z bolnikom načrtuje jasno pot za dosego terapijskih ciljev, ki jih je bolnik voljan doseči. S spremljanjem zdravljenja pa lahko odpravimo odmik od zelenega terapijskega izida.

Janez Špringer, mag. farm., spec.

Bioenergoterapevt Štefan Titan odgovarja

Moj tokratni članek ne bo odgovor na vaša vprašanja, ampak bo opozorilo in v poduk vsem vam, ki nasedate na lepe besede in kupujete predraga in ničvredna sredstva ter priprave, ki naj bi bile zaščita pred sevanji za vašo ležišča. Napisano temelji na lastni izkušnji.

Avgusta sem obiskal tradicionalni kmetijsko-življski sejem v Gornji Radgoni. Treba je priznati, da je bila ponudba dokaj pestra. Zmotile pa so me stojnice, ki na sejmu, po mojem skromnem mnenju, niso sodile. Pa ne, da bi kritiziral vodstvo sejma, ki si pač prizadeva, da bi bil sejem barvitejši in bi s tem pritegnil širšo množico obiskovalcev. Moti me ponudba na teh stojnicah, ki jih je bilo, v primerjavi s preteklim letom, še veliko več. Trgovci so ponujali zastonsko merjenje »bioenergije«. Vse skupaj pa le pod prevezo, da pridejo k njim navneži, katerim so potem spretni trgovci poskušali vsiliti svoje izdelke. Ker me te stvari zelo motijo in škodijo ugledu alternativne medicine ter vseh nas, ki se z njo ukvarjamo, sem se odločil, da vas, spoštovani bralci, opozorim na njih.

Že ko sem prestopil prag vhoda enega od razstavnih paviljonov, me je ustavil možakar in mi hitel razlagati, da sem gotovo utrujen in imam težave z bioenergijo.

»Pridite, da vam izmerim bioenergijo!« me je malodane že vlekel proti svoji stojnici, kjer so bili nameščeni aparati.

Vljudno sem se hotel opravičiti, da nočem, da mi meri karkoli. A človek je bil

preveč uporen in mi je v roke že porival elektrode, češ da bo aparat že pokazal, če nimam bioenergije.

Končno sem se vdal in prijel za ročke. Opazoval sem gostitelja, ki je kar nekaj časa zamišljeno strmel v napravo in zmigoval z glavo. Izključil je aparat in mi hitel razlagati, da imam izredno nizko bioenergijo in nimam zdravega ležišča. Menda spim na vodnem sevanju, ki naj bi mi hudo škodilo. Ampak naj sem brez skrbi, ker bodo oni prišli k meni domov in mi bodo zastoj pregledali ležišče ter ga potem zaščitili in odstranili vsa sevanja. Samo listek kot prijavnico bo treba izpolniti.

Seveda nisem hotel izpolniti prijavnice, ampak sem se napravil nevednega in ga vprašal, kaj sploh merijo in prodajajo. Takoj je hitel z razlago. Kot največji strokovnjak.

O tem, kako merijo bioenergijo, da imajo zaščite, ki delujejo kot farradayeva kletka, in podobno. Pa sem ga povprašal še o drugih sevanjih. Kako pa je s Curryevim ali Hartmannovim sevanjem? Začelo se mu je zapletati. Dobro, če smo že začeli, pa še nadaljujmo. Prosil sem ga, da mi razloži pojem bioenergije. Še bolj je mencial nekaj

o energiji in življenjski energiji. Čisto se je izgubil v svojem neznanju. Mogoče mu bolj leži fizika in mi bo kaj več vedel povedati o principu farradayeve kletke ... Nekaj časa je zmigoval z glavo in mencial. Potem pa se je obrnil in mi rekel, da naj počakam trenutek, ter izginil nekam za stojnico. Čakal sem kar nekaj minut, a gospoda ni bilo več nazaj. Ker sem se naveličal čakati, in ker sem domneval, da prijaznega gospoda ne bo več nazaj, sem se odpravil naprej po sejmu.

Na letošnjem sejmu je bilo takih in podobnih srečanj kar nekaj. Saj ti ljudje niti ne vedo, kaj merijo. To, kar merijo, imenujejo bioenergija, pa čeprav mi do sedaj še nobeden ni znal odgovoriti, kaj to sploh je (jaz sem že pisal o bioenergiji v Penu, in če bi kdo rad osvežil znanje, naj pogleda v arhiv). Prodajajo drage prevleke za postelje, vzmetnice, piramide, ploščice, kvadrate in ne vem, kaj vse še. Vse skupaj pa je ničvredno. Sem preveril na kar nekaj izdelkih, ki so mi prišli v roke.

Vendar ta primer, ko jih vidiš na sejmu, ni osamljen. Srečujem jih v mestu pa v trgovskih centrih. Vse na podobno vižo.

Ureditev bivanja in prehrane na prvem mestu

Idealen čas je, da namenimo nekaj ključnih napotkov vsem, ki bodo z novim študijskim letom spoznali, kaj pomeni biti študent. Torej, dve najosnovnejši zadevi, za kateri novopečeni študent mora poskrbeti, po vpisu seveda. Najprej si mora najti streho nad glavo, nato poskrbeti, da ne bo lačen.

Zadnji dnevi septembra se iztekajo. Za nekatere študente obremenjujoč in naporen čas, ko popravljajo še tiste zadnje izpitne grehe, ki so jim ostali od junijskega izpitnega obdobja. Za druge čas, ko si po napornem študijskem letu privoščijo krepko zaslužene počitnice, spet za tretje delovno obdobje, da si prihranijo kakšne denarce zase. V teh dneh se vrstijo tudi vpisi v višje letnike na fakultetah. Tako se jih večina ubada s tem, ali so izpolnili pogoje in prišli v naslednji letnik, če ne, ali se bodo lahko vpisali pogojno ali evidenčno, ali bodo morali letnik ponavljati, mogoče celo pavzirati. Našteto še ne zadeva novopečenih brucev, ki so se šele zdaj vpisali na fakultete. Letos so uživali svoje najdaljše poletne počitnice in si nabrali moči, volje in energije za spremembe, ki bodo sledile. Obrnili bodo nov list svojega življenja. S temi težavami se bodo obremenjevali prihodnje leto, te dni imajo pomembnejše skrbi.

Kako torej priti do svoje postelje?

Če nimate nobenih sorodnikov, ki bi vam družinsko odstopili sobo in vas med študijem vzeli pod svoje okrilje, kar bi se še posebno poznalo v denarnici vaših staršev, se morate znajti po svoje. Seveda ob tem morate upoštevati svoje želje, potrebe in finančne zmožnosti. Postavljeni ste bili pred odločitev, ali študentski dom ali subvencionirano bivanje pri zasebnikih. Obe prošnji, tako za študentske domove kot za

subvencionirano bivanje pri zasebnikih, je bilo treba oddati do desetega avgusta. Nekaj tistih brucev, ki so oddali prošnje za bivanje v študentskih domovih, je v tem času že dobilo odgovore, drugi jih bodo v naslednjih mesecih.

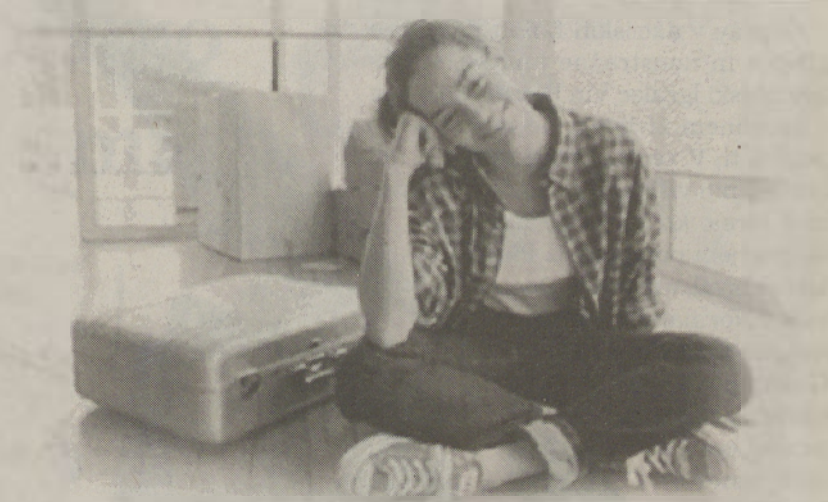
Druga cenejša oblika bivanja – subvencionirano bivanje pri za-

ne določita medsebojnih pravic in dolžnosti, pa je že druga zgodba. Vsi, ki še ne vedo, kje bo njihov »prostor pod soncem«, ravno te dni zavzeto iščejo svoje stanovanje, garsonjero ali le sobico pri zasebnikih. V pomoč so jim spletne brezplačne posredovalnice sob: v Ljubljani je takšna www.svetovalnica.com/sobe/, v Ma-

sebnikih (subvencija za vsak mesec znaša 9000 tolarjev) – v praksi ni najbolj uveljavljena, saj vemo, da je malo takih najemodajalcev, ki omogočajo možnost subvencije. Več je tistih, ki ne želijo podpisati pogodbe in s tem prijaviti oddajanja bivališča v najem pri pristojnih uradih, kar posledično pomeni, da ogromno študentov biva na črno. Kakšni problemi in zapleti pa lahko nastanejo, če najemnik in najemodajalec ne skleneta najemne pogodbe in s tem

riboru najdete oglase na www.kamrica.net, za Primorsko pogledajte na www.soup.si/sociala/cimer/index.html. Ob »čekanju« teh spletnih posredovalnic pa lahko pregledate še oglasnike (Salamonov, Štajerski), oglase v časopisih, oglasne table na posameznih fakultetah ... Ponudbe stanovanj so različne: nekaj je garsonjer, ki so za enega posameznika ali za par še vedno drage, sledi več enosobnih, še največ pa dvosobnih in trisobnih stanovanj, ki so tudi cenovno ugodnejša, vseh drugih je manj. Lokacija, velikost, opremljenost in starost stanovanja so ključni faktorji pri določanju cene najemnine. To lastniki, ki imajo svoja stanovanja v strogem centru in v bližinah fakultet, spretno izkoriščajo in po svoje navijajo cene stanovanj. V povprečju znaša najemnina 100 evrov (nekaj gor ali dol), k čemur moramo prišteti še stroške. In ko potem preračunamo, koliko denarja gre samo za stanovanje med študijem, ni čudno, da naše starše vse pogostejše v teh letih mučijo glavoboli, kje pa so še vsi drugi stroški ... Omeniti moramo še, da je zelo praktično najeti v celoti opremljeno stanovanje, kajti v letih študija se hitro zgodi, da se morate kar nekajkrat preseliti. Šele takrat uvidite,

kako pametno je vzeti in nositi s sabo čim manj svojih stvari. Te nenehne selitve, pa čeprav le enkrat na leto, znajo biti precej utrudljive, obenem pa vam požrejo kar nekaj živčkov.

Koristno je sestaviti in podpisati pogodbo, kar pomeni, da jo lastnoročno sestavite ali natipkate v dveh izvodih, eden ostane vam, drugega zadrži najemodajalec. V njej natančno zapišete podatke o stanovanju, znesek najemnine in stroške, ki se štejejo zraven, varščino (kdaž se povrne, kdaž sme del varščine lastnik zadržati), odpovedni rok, točno določite obveznosti, ki jih mora spoštovati lastnik, in tiste, ki jih morate spoštovati sami. Če lastnik sam sestavi pogodbo, morate paziti na pogoje, ki jih navede, in zanke, na katere vas lahko ulovi. V primeru, da naletite na kakšne probleme v zvezi z najemno pogodbo ali z najemodajalcem, poiščite pomoč in svetovanje na forumu spletnih svetovalnic ŠOU v Ljubljani in ŠOUM v Mariboru, lahko jih tudi pokličete ali se oglasite osebno na sedežu zavoda.

In kakšno je študentsko življenje zunaj študentskega doma? Precej mirnejše, saj tudi lastniki (če živite v hiši skupaj z njimi) pričakujejo bolj mir in na hrupno razgrajanje v poznih večernih urah raje pozabite, včasih pa se lahko zatakne tudi pri obiskovalcih. Omenjeno ne zadeva tistih študentov, ki živijo v stanovanju v bloku, daleč od lastnikov. Tukaj imajo študentje precejšnjo svobodo in si življenje urejajo po svoji volji in željah. Prepuščeni so sami sebi, kar je odlična pot, da se postavijo na svoje noge in se naučijo samostojnosti in odgovornosti. Čeprav so zabave tu prav tako pogoste, se je vseeno treba malo ozirati tudi na sosede, da jim ne prekipe in vam ne narišejo policije na vrata. Potem se boste morali zagovarjati pred lastniki, ki bodo za vaše burno »žuriranje« še prehitro izvedeli in vaše dobre odnose z njimi bo odnesel prvi dež.

Če izvzamemo tistih nekaj slabih stvari, ki se vam lahko dogodijo, in ulovite le tiste najboljše, boste prej

ali slej ugotovili, da je vseeno najlepše biti študent, čemur bi starejši študentje zelo pritrdili.

Ko greš prvič po bone ...

Vsi, ki se boste v prvih dneh oktobra zagnali kupovat bone, si zapomnite naslednje: ob prvem nakupu morate imeti tako redni kot izredni študentje s sabo osebni dokument (osebno izkaznico, potni list ali voziško dovoljenje) in potrdilo o vpisu, ki ga morate prvič oddati (za prvi nakup le indeks in študentska izkaznica ne zadoščata), medtem ko morate imeti izredni študentje še potrdilo Zavoda za zaposlovanje, da niste iskalci zaposlitve. Pripravite se tudi na dolge vrste in nekaj potrpežljivosti, saj ob velikem številu novih študentov, ki jih je treba vključiti v sistem, pride kupiti bone tudi veliko starejših. ŠOU je letos uvedla akcijo, imenovano »Skupaj proti čakalnim vrstam«, s katero želijo študente čimbolj informirati in jim pomagati zmanjšati gnečo v začetku študijskega leta. Priporočajo, naj starejši študentje bone kupijo že septembra, naj si bruci že vnaprej pripravijo seznam bonov, ki jih nameravajo kupiti (podatke o restavracijah in cenah bonov najdete na spletnih straneh univerz in študentskih servisov), naj kupijo vse bone enkrat za ves mesec in naj imajo s sabo vedno nekaj drobiža.

Prodajna mesta v Ljubljani so: Rožna dolina, Bežigrad, Metopol in Box (oktobra jih bruci lahko kupite le v Metropolu na Kersnikovi 6), v Mariboru jih dobite v Gaudeamusu, G86 in v Študentskih servisih Orožnova 8 in Žina 12. Del študentskega življenja je tudi čas, ko se sami naučite kaj skuhati (če si mogoče prej nikoli niste), saj se prej ali slej naveličate določene hrane in takrat vam vaše kuharske spretnosti pridejo zelo prav. Najbolj priljubljene in žepu prijazne so testenine na sto in en način, razne lahke solate, juhicice iz vrečke ter različno sadje, da bodo vaši možgančki s polno paro »šibali« naprej.

FOTO

Andreja Kurboš

Koncertna turneja Petrolea tour 06 skupine Siddharta po Sloveniji se je začela v petek, 15. septembra, na Jesenicah in nadaljevala naslednji dan v Ajdovščini. Med tem so fantje izpeljali koncerta še v Domžalah in Šentjurju, sledi še koncert v Ilirski Bistrici. Za vse, ki še ne veste, med drugim bodo fantje nastopili tudi v Ljutomeru, in sicer 30. septembra v dvorani OŠ Ivana Cankarja po sedmi uri.

Na omenjenih koncertih nestrpno občinstvo izmenično ogrevajo skupine Naio ssaion, Leaf-fat in Tide. Vsi, ki svojih vstopnic še nimate, si jih lahko zagotovite po nižji predprodajni ceni (4000 tolarjev) na izbranih prodajnih mestih (v določenih poslovalnicah DM in na spletnem naslovu sistema Eventim - www.eventim.si ...). Na dan koncerta bo vstopnina 5000 tolarjev. Fantje so svojo obljubo ponekod že izpolnili. Oboževalce so s svojo predstavitvijo nove plošče in nakazano potjo do razsvetljenja navdušili. Uspeh, ki ga bo skupina požela, pa po mnenju kritikov ne bo nič manjši, kot jim ga je uspelo doseči s prejšnjim albumom Rh. A. K.

Siddharta in Petrolea v živo

Pravi junak

Čeprav v akcijskih filmih pooseblja gibčne in neustrašne junake, se hollywoodski igralec Vin Diesel (39) s tem v zasebnem življenju ne more ravno pohvaliti. V realnosti ne prenese niti hitrosti niti višine. Tako je doživel kar hud stres, ko so ga te dni s helikopterjem prepeljali iz Pariza, kjer je bival, v mesto Deauville v Normandiji, kjer so njegov film *Find Me Guilty* predvajali v okviru programa prireditve Festivala ameriškega filma.

Priznal je, da se mu je želodec dvignil do grla, ko so poleteli s helikopterjem, med vožnjo pa ni razmišljal o ničemer drugem kot o tem, kako lepo bo, ko bodo pristali. Kot pravi zvezdnik tega seveda ob prihodu ni pokazal. Junaško in samozavestno, kot da bi bil pilot ali kot da bi ga igral, je stopil iz helikopterja iz z očarljivim nasmeškom pozdravil oboževalce, ki so ga že nestrpno pričakovali.

Dekle meseca

Vida Guerra, lepotica kubanskega porekla, slovi kot nekronana kraljica interneta. Začela je kot fotomodel. Poslala je amaterske fotografije na natečaj in bila takoj izbrana. Dekle pa ni kar tako, lahko bi celo rekli, da je nevarna. Njeno lepoto so opazili že, ko ji je bilo deset let. Neki starejši učenec jo je rahlo udaril po zadnjici, ona pa mu je odgovorila s tako močno klofuto, da je z glavo udaril v klop in končal na šivanju pri zdravniku.

Visoki obisk

Maroški kralj je Putina pričakal z najvišjimi kraljevskimi častmi.

Ruski predsednik Vladimir Putin je sredi septembra obiskal Maroko, kjer ga je gostil kralj Mohamed VI. Srečanje državnikov je bilo izrazito poslovno: Rusija bo v tej severnoafriški državi zgradilo prvo nuklearno elektrarno. Ruskega vodjo so z največjimi kraljevskimi častmi pričakali v Casablanci, največjem maroškem mestu in pristanišču. Živopisna oblačila častne kraljeve straže in ves ceremonial so bila prava vaba za objektivne tujih fotoreporterjev, ki so skoraj pozabili, koga morajo fotografirati.

Dobro je unovčil

»Spet služi na njej,« grmijo prijatelji pokojne princese Diane, ko je v knjigarne te dni prišla knjiga *Kakšna sva bila*. Napisal jo je njen nekdanji butler Paul Burrell. Leta 2003 je objavil knjigo *Kraljevska dolžnost* in v njej opisal svoje življenje v Buckinghamski palači, kjer je delal kot služabnik kraljice Elizabete, dokler ni postal zaupnik Lady Di. Novo knjigo so natisnili v 300.000 izvodih, govori pa predvsem o Diani. Burrell trdi, da Diana nikoli ni niti pomislila, da bi se poročila z Dodijem al Fajedom in da dragoceni prstan, ki ga je od njega dobila nekaj dni pred nesrečo, ni bil zaročni. Bil je le nakit, eden od številnih v njeni bogati kolekciji. Burrellu se je poklic služabnika dobro obnesel. Zdaj po objavljenih knjigah pa še bolj. V ušesu nosi uhan, vreden 60.000 funtov, na Floridi ima vilo, v Londonu veliko hišo, zdaj je za 300.000 funtov v Londonu kupil zemljišče, kjer bo gradil dvorano ...

Nikoli ni prepozno

Za materinstvo nikoli ni prepozno, trdi 44-letna Marcia Cross, zvezda v Ameriki popularne nanizanke *Hišne pomočnice*. Kot se za človeka njene slave spodobi, je takšno izjavo podala na tiskovni konferenci, ki jo je njen predstavnik za tisk sklical ravno za to priložnost. Otrok se bo rodil aprila, producenti nadaljevanke pa že razmišljajo, kako bi njeno nosečnost vključili v scenarij.

To seveda Marcie ne zanima več in se z možem Tomom Mahoneyem s tem ne ukvarjata.

Pred dvema letoma sta se poročila in od takrat porabila precejšnjo vsoto za obiske dragih klinik za reproduktivno zdravje, saj igralka ni mogla zanositi po normalni poti. Zdaj jima je prva skrb, da med nosečnostjo ne pride do zapletov.

Kebab s slavno gostjo

Med malimi prebivalci Vollsmosea, predmestja danskega mesta Odense, že dolgo ni bilo takšnega razburjenja in navdušenja kot te dni, ko jih je obiskala soproga danskega prestolonaslednika Frederika. Princeza Mary je Vollmose, kjer v glavnem živijo emigranti, pred letom dni že obiskala, takrat s soprogo.

Dobro se je počutila, zato si je zaželela, da se še enkrat vrne in se s prebivalci sreča na manj formalen način. Pravzaprav je tudi Mary neke vrste priseljenka, saj je bila rojena v Avstraliji. Otroci so 34-letno princeso pričakali s cvetjem in navdušenim ploskanjem, kar jim je vračala s prijaznimi nasmeški. Po vožnji s kočijo po ulicah in številnih postankih je odšla v hišo neke palestinske družine, ki živi na Danskem že šestnajst let. Pri tej družini je tudi kosila. Postregli so ji kebab, humus, falafel in še nekaj orientalskih specialitet.

Prisrčno snidenje in sproščenost. Prihodnji danski kraljici so otroci emigrantov, ki živijo v predmestju Odense, sami izdelali in izročili krono, ki si jo je Mary hudomušno nataknila na glavo.

Zlati lev za kraljico

Na 63. beneškem festivalu Mostra so podelili zlatega leva igralki Hellen Mirren, 61-letni britanski igralki, ki si je nagrado zaslužila z upodobitvijo Elizabete II. v filmu The Queen režiserja Stephena Frearsa. To je letos že drugo njeno veliko priznanje. Pred dvema mesecema je prejela emmy za vlogo kraljice Elizabete I.

»Pri kraljici Elizabeti II. me je najbolj navdušil njen značaj. Niti malo ni bila nečimrna, za kar bi imela verjetno več razlogov. Eden je zanesljivo ta, da je bila v mladosti prelepa.

Videti je bila kot Elizabeth Taylor v najboljših časih,« je povedala, ko so ji izročili zlatega leva.

Tragična izguba sina ob rojstvu hčerke

Rojstvo in smrt

Nekdanja Playbojeva zajčica Anna Nicole Smith se ne more veseliti, čeprav je rodila lepo in zdravo deklico: samo tri dni po porodu je izgubila sina, ki ji jo je prišel obiskat v bolnico. Umrl je v snu, verjetno zaradi infarkta. 38-letna Anna Nicole, ki je zdaj popularna televizijska igralka, je v začetku septembra na Bahamih s

Mati in sin. Anna Nicole v neki oddaji na ameriški kabelski televiziji. Ko se je v ponedeljek zgodaj zjutraj zbudila, je mislila, da je sin malo zadremal. Hotela ga je zbuditi ...

carskim rezom rodila deklico. Dogodka se je razveselil tudi njen 20-letni sin Daniel Wayne, ki je takoj, ko je zvedel veselo novico, pohitel iz Amerike na Bahame. Po prisrčnem srečanju, pogovoru in izmenjavi novic z mamo se je odločil, da se bo po naporni poti malce spočil kar v maminu zdravniški sobi. Tudi pomirjena in srečna mati je kmalu za sinom zadremala. Sestre so hodile v sobo, kaj opravile in jo zapustile. Vse je bilo videti normalno. Ko pa se je mati ponoči zbudila in hotela zbuditi sina, je ugotovila, da nekaj ni v redu. Takoj je poklicala zdravniško osebje, ki je lahko le še ugotovilo, da je sin mrtev. Vzrok sinove smrti še raziskujejo, vendar je že dognano, da droga ali alkohol nista vzrok. Po vsej verjetnosti mu je odpovedalo srce. Daniel je bil iz prvega kratkega zakona, ko je bila Nicole še natakara. Nanj je bila izredno navezana, saj ji je bil vedno v oporo. Tudi nedavno, ko se je ločila od hčerkinega očeta, paparaca Larryja Birkheada.

Ameriški reper 50 Cent (31), ki se je na svetovne lestvice povzpел z albumom Get Rich Or Die Trying (Obogati se ali umri, ko boš to poskušal), je bil presenečen, ko se je s svojim srebrnim lamborghinijem peljal mimo newyorskega Madison Square Gardena in ga je nenadoma ustavila policija, mu nadela lisice in ga odpeljala na postajo. Pravzaprav ga to ne bi smelo presenetiti: vozniško dovoljenje mu je preteklo, dragoceni avtomobil že pol leta ni bil registriran in tako tudi ni bil zavarovan, poleg tega pa je nekoliko prej naredil hud prekršek, ko se je z enega voznega pasa pomaknil na drugega, čeprav je bila vmes polna črta. Ko je dokazal, da je avto res njegov, so ga pustili domov. Vse drugo, kar so zapisali policisti, pa ho imel priložnost razložiti sodnikom, ko ga bodo poklicali.

Tudi zanj velja

Anton Tunč Gjerek iz Beltinec

Bralci Péna se predstavljajo

Rудар, kmetovalec, trgovec, ekonomski tehnik, šofer, podjetnik ...

Skoraj gotovo ste ga mnogi že srečali – ali na soboški tržnici, kjer vas je prijazno in nevsiljivo ogovoril, ali bi morda kaj kupili pri njegovi stojnici, ali na športnem oddelku

trgovine Hervis v BTC-ju Murska Sobota, kjer ni samo prodajalec, ampak tudi serviser za kolesa in smuči. Vsak je dobrodošel, tudi če ga samo vpraša za kakšen nasvet. Zato

je prišlo na njegov račun že kar nekaj pohval tudi do njegovih predpostavljanih. Petintridesetletni Tunč, kot mu pravijo znanci in prijatelji, je zelo zgovoren in ima nasploh zanimivo življenjsko zgodbo, ki jo je bil pripravljen razkriti tudi za bralce Vestnikove priloge Pen.

»Odraščal sem na manjši kmetiji na Dolnji Bistrici. Ko sem bil že malo večji, me je pogosto vleklo k reki Muri, k rokavu Bobri ali h kakšnemu drugemu bereku, kot pravimo pri nas mrtvicam. Včasih sem s prijatelji lovil tudi ribe. Neka dne bi pri tem skoraj doživel nesrečo. V čolnu z mano sta bila še Jože Marič in Branko Sobočan. Ker sem se preveč nagnil, ko sem vrgel trnek, se je čoln prevrnil in padli smo v vodo. Hitro sem se oprijel prijatelja Jožeta za rame in na srečo smo se vsi rešili. Kasneje sem se naučil plavati in se enkrat pri Jugovici podal tudi čez Muro pa potem seveda še nazaj. Da bi

ta podvig ponovil, pa me ni več mikalo.

Zaradi Benice v rudarsko šolo

Po končani osnovni šoli, kjer me je najbolj zanimala geografija, sem se odločil za vpis v 3-letno rudarsko šolo, ki so jo ravno takrat uvedli v Lendavi, ker so računali, da bodo odprli rudnik premoga v Benici. To se sicer ni zgodilo, jaz pa sem se vseeno izučil za rudarja, s tem da sem drugi in tretji letnik šole obiskoval v Velenju, kjer sem se tudi praktično usposobil za splošna dela v rudniku. Verjetno sem imel domotožje, saj sem se, če se je le dalo, odpravil domov. Običajno sem štopal. Ko so me šoferji spraševali, kje sem doma, sem odgovoril, da v enem od krajev med Mursko Soboto in Lendavo, in sicer blizu Črenšovca. Večina jih ni vedela, kje je to. Če sem omenil Bobre, to je nekdanje gostišče na kolih pri Dolnji Bistrici, pa so skoraj vsi dejali, da so že bili

Ko mi je bilo šest ali sedem let, sem se preizkusil v vožnji s traktorjem na dvorišču. Ne vem, ali je bila sestra navdušena nad mojo vožnjo ali pa kaže kaj drugega.

nekdanje JLA tudi med osamosvojitveno vojno v Sloveniji. Ker pa nisem mogel v celoti izkoristiti dopusta, so me toliko prej odpustili. Tako sem prišel domov 13. junija 1991. V Velenje nisem želel iti, ampak sem si najprej služil kruh s priložnostnim delom pri zidarskem mojstru, nato pa sem se izučil za keramičarja in se zaposlil v lendavskem Gidosu. Čez čas

no službo v trgovini Hervis v BTC-ju. Ugotovil sem, da mi gre šolanje še kar dobro, zato me je vleklo dalje. Tako sem ob delu končal še 3. in 4. letnik srednje ekonomske šole in si tako pridobil poklic ekonomskega tehnika. Zdaj pa studiram na daljavo na VI. stopnji programa komercialist. Manjka mi samo še štiri izpiti in diplomska naloga.

V družini smo bili trije otroci. Na tem posnetku sem bil star leto dni, z mano pa sta starejši sestra Biserka in Vera.

Mateja in »hollander«

Mateja Mlinarič iz Spodnjih Ivanjec je po poklicu kmetijska tehnica, medtem pa se je že vpisala na študij agronomije v Mariboru. Je velika ljubiteljica narave. Radovednost ni lepa čednost, a mi smo jo vseeno vprašali, kdo je njen največji prijatelj. »No, moj največji prijatelj je 'hollander', pa ne na dve nogi, ampak na štiri kolesa, kakršen je tale 'New Holland'.« Vse drugo pa naj ostane skrivnost.

FOTO JOG

Konec letošnjega avgusta sem na hodniku BTC-ja »odprl« trgovino na kmečkem vozu, ki mi ga je uspelo urediti s pomočjo zadruga Pomelaj iz Male Polane. Z mano je na posnetku prodajalka Petra Lukač.

tam in celo plesali ali slišali za Bobre. Škoda, tudi meni ni bilo dano, da bi se lahko tamkaj zabaval, saj so lokal na vodi zaprli že v mojem otroštvu. Zdaj pa Bobrov sploh ni več.

Pri vojakih vozil oklepnik Bov

Rudarsko šolo v Velenju sem končal leta 1990 in odšel k vojakom. Napotili so me v Prištino, kjer sem se usposobil za voznika oklepnega vozila Bov in naredil tudi šoferski izpit C-kategorije. Malo je manjkalo, pa bi bil pripadnik

sem ugotovil, da tudi to ni prava služba zame. Uspelo mi je dobiti zaposlitev v zasebnem podjetju TGP v Murski Soboti, kjer sem razvažal blago z manjšim transportnim vozilom in občasno delal tudi v trgovini z avtomaterialom. To me je zelo veselilo, zato sem se vpisal v trgovsko šolo in si pridobil spričevalo prodajalca. Želel sem iti na svoje, zato sem na soboški tržnici začel prodajati sadike za vrt in okolico iz lastne proizvodnje oziroma pridelave.

Leta 1998 pa sem dobil red-

Če je potrebno, sem v trgovini tudi serviser za kolesa in smuči.

Redno prodajo na soboški tržnici sem opustil, saj nas je včasih po dvajset prodajalo enake ali podobne stvari. Odločil sem se za nov izziv – prodajalno na kmečkem vozu v hodniku BTC-ja, in sicer gre za domače izdelke iz liča in slame, umetniške slike na platnu in okrasne rastline.

To idejo so mi nekako dali strici in tete iz Amerike in drugih daljnih krajev, ki so me večkrat spraševali, zakaj ne morejo nikjer v domovini kupiti izdelkov, ki bi bili značilni za našo pokrajino.

Sogovornik Tunč mi je povedal o sebi tudi to, da zbira znamke, za kar je medtem navdušen še sina Luko, tako da jih imata skupaj okrog 100.000, da še vedno goji vrtnne sadike in prideluje nekatere vrtnine ter da je član Športnega društva Triglav Predanovci, v okviru katerega se udeležuje kolesarskih maratonov. To je nekaj za njegovo dušo.

Za svojo dušo rad kolesarim tudi na maratonih kot član Športnega društva Triglav Predanovci (stojim skrajno desno na posnetku).

FOTO JOG